

Agder lagmannsrett - Dom - LA-2022-118883

Instans	Agder lagmannsrett – Dom
Dato	2023-01-04
Publisert	LA-2022-118883
Stikkord	Strafferett. Grov korrupsjon. Tjenestefeil. Byggesak. Inhabilitet. Straffeloven (1902) § 276 b første ledd jf. annet ledd jf. § 276 a første ledd bokstav a. Straffeloven § 171.
Sammendrag	En sivilarkitekt og en tidligere byggesaksleder i Tjømø kommune ble dømt for å ha overtrådt straffelovens korrupsjonsbestemmelser ved at arkitekten hadde utarbeidet byggemeldingstegninger for byggesakslederen til byggesakslederens søknad om tillatelse til eneboligoppføring. Arkitekten ble dømt til 9 måneders fengsel. Byggesakslederen ble dømt til 11 måneders fengsel, og til å tåle inndragning på 30 000 kr, som var det lagmannsretten fant at verdien av tjenesten utgjorde. (Sammendrag ved Lovdata.)
Saksgang	Vestfold tingrett TVEFO-2020-74132 – Agder lagmannsrett LA-2022-118883(For tidligere behandling se LA-2021-64038 med videre henvisninger.)
Parter	B (advokat Knut Henrik Strømme) og A (advokat Thomas Skjelbred) mot Økokrim (politiadvokat Einar Salvesen Lieungh og statsadvokat Henrik Christian Horn)
Forfatter	Lagdommer Dag Bugge Nordén og lagdommer Kristine Schilling.Meddommere: byggmester Leif Ingar Liane, masterdatakonsulent Catrin Skramdal, hjemmeværende Linda-Katrin Isaksen, arkitekt Knut Ove Kristiansen og togekspeditør Morten Lockert Dietzel

1 Sakens bakgrunn og prosessuelle forhistorie

1.1 Saken gjelder

Saken gjelder spørsmålet om en sivilarkitekt og en tidligere byggesaksleder i Tjøme kommune har overtrådt straffelovens korrupsjonsbestemmelser ved at arkitekten vederlagsfritt utarbeidet byggemeldingstegninger for den tidligere byggesakslederen til bruk ved dennes søknad om tillatelse til oppføring av en enebolig.

1.2 Tiltalebeslutningene

Statsadvokatene ved Økokrim satte 30. april 2020 B, født [00.00.1952], og A, født [00.00.1964], under tiltale ved Vestfold tingrett for overtredelse av:

Straffeloven 1902 § 276 b første ledd jf. annet ledd jf. § 276 a første ledd bokstav a jf. bokstav b for å ha gitt eller mottatt en utilbørlig fordel i anledning av stilling. Korrupsjonen er grov, særlig fordi handlingen er forøvd av eller overfor en offentlig tjenestemann.

Grunnlag:

I tidsrommet april-mai 2010, i Færder, i forbindelse med søknad om tillatelse til oppføring bolighus på eiendommen [adresse1] i tidligere Tjøme kommune, mottok overingeniør (bygningssjef) i byggesaksavdelingen i Tjøme kommune, B, vederlagsfrie tjenester i form av råd, forslag til utforming og tegninger fra arkitekt A, til en samlet verdi av ca. 50 000 kroner. Tjenestene hadde sammenheng med Bs stilling, der han blant annet hadde ansvar for behandlingen av byggesøknader fra arkitektfirmaene [virksomhet1] AS og [virksomhet2] AS, som A jobbet for. Tjenestene B mottok fra A medførte brudd på de etiske retningslinjene som gjaldt for ansatte i Tjøme kommune. B informerte ikke sin arbeidsgiver om tjenestene.

Ved tilleggstiltalebeslutning 15. mai 2020 ble B også tiltalt for overtredelse av:

Straffeloven § 171

for å ha utøvd eller bistått ved utøving av offentlig myndighet og grovt brutt sin tjenesteplikt.

Grunnlag:

I tidsrommet oktober 2015-juni 2016, i [adresse2], i egenskap av leder for byggesaksavdelingen i tidligere Tjøme kommune, tok B del i eller var han som leder ansvarlig for behandlingen av følgende saker:

1. vedtak 6. oktober 2015 i sak [saksnummer1], [adresse3],
2. vedtak 6. oktober 2015 i sak [saksnummer2], [adresse4],
3. vedtak 12. oktober 2015 i sak [saksnummer3], [adresse5],
4. vedtak 13. oktober 2015 i sak [saksnummer4], [adresse6],
5. vedtak 13. oktober 2015 i sak [saksnummer5], [adresse7],
6. vedtak 21. oktober 2015 i sak [saksnummer6], [adresse8],
7. vedtak 21. oktober 2015 i sak [saksnummer7], [adresse9],
8. vedtak 10. november 2015 i sak [saksnummer8], [adresse8],
9. vedtak 19. januar 2016 i sak [saksnummer9], [adresse10],
10. vedtak 6. april 2016 i sak [saksnummer10], [adresse11],
11. vedtak 7. april 2016 i sak [saksnummer11], [adresse12],
12. vedtak 31. mai 2016 i sak [saksnummer12], [adresse13], og
13. vedtak 2. juni 2016 i sak [saksnummer13], [adresse10].

I sakene 1, 2 og 6-13 var [virksomhet2] AS søker. Bs involvering i disse sakene, herunder at han overlot behandlingen til underordnede, var i strid med forvaltningsloven § 6 annet ledd jf. tredje ledd, idet han var inhabil som følge av at han i tidsrommet 2002-oktober 2012, i forbindelse med diverse byggeprosjekter på eiendommene [adresse14], [adresse15] og [adresse1] i tidligere Tjøme kommune, mottok vederlagsfrie tjenester fra arkitekt A. I sakene 9-13 var B inhabil også på grunn av enighet med A om å arbeide for [virksomhet2] AS, etter at han gikk av med pensjon fra sin stilling i Tjøme kommune. Slik enighet forelå senest 31. desember 2015.

Tillatelsene til utbygging av kjellere i sakene 1-5, 8 og 13, som ble gitt på bakgrunn av en praksis B hadde godkjent, var i strid med plan- og bygningsloven § 1-8 annet ledd, idet tiltakene var i 100-metersbeltet mot sjø og kommunen ikke hadde fastsatt annen byggegrense etter plan- og bygningsloven § 1-8 tredje ledd. I sakene 1 og 3 var tillatelsene til kjellerutbygging også i strid med kommunens arealplan 3. september 2015 § 6-1, idet tiltakene var i områder avsatt til landbruks-, natur- og friluftsmål (LNF). Tillatelse i sak nr. 10 til riving av bod og uthus samt oppføring av tilbygg, var i strid med både plan- og bygningsloven § 1-8 annet ledd og kommunens arealplan § 6-1, idet tiltaket var i 100-metersbeltet mot sjø og i LNF-område. Lov og arealplan kan bare fravikes av kommunen etter dispensasjonsbehandling i medhold av plan- og bygningsloven kapittel 19. Vedtakene ble truffet uten forutgående dispensasjonsbehandling.

Lagmannsretten bemerker at forholdet i hovedtiltalen 30. april 2020 gjelder lovbrudd begått før straffeloven 2005 (lov 20. mai 2005 nr. 28) trådte i kraft 1. oktober 2015. Ifølge § 3 er det lovgivningen på tidspunktet for avgjørelsen, ikke lovgivningen på handlingstidspunktet, som skal anvendes dersom dette fører til et gunstigere resultat for den siktede, og lovendringen skyldes et endret syn på hvilke handlinger som bør straffes, eller på bruken av strafferettslige reaksjoner. Lagmannsretten finner at straffeloven 2005 ikke vil lede til noe gunstigere resultat for de tiltalte for så vidt gjelder tiltalen for grov korrupsjon og anvender derfor straffeloven 1902 ved avgjørelsen av dette forholdet. Det er i samsvar med partenes oppfatning.

Tilleggstiltalen 15. mai 2020 er formulert som ett straffbart forhold begått i tiden 6. oktober 2015 til 2. juni 2016. Det er etter ikrafttredelsen av ny straffelov. Henvisninger til «straffeloven» er til straffeloven 2005 når ikke annet er sagt.

1.3 Tingrettens dom

Vestfold tingrett avsa den 18. mars 2021 dom der de tiltalte ble dømt i samsvar med tiltalen. Domsslutningen punkt 1 til 3 lød slik:

1. A, født [00.00.1964], dømmes for overtredelse av straffeloven (1902) § 276 b første ledd jf. annet ledd jf. § 276 a første ledd bokstav b. Straffen settes til fengsel i 8 – åtte – måneder. Fra straffen utgår 2 – to – dager for utholdt varetekts-arrest.
2. B, født [00.00.1952], dømmes for overtredelse av straffeloven (1902) § 276 b første ledd jf. annet ledd jf. § 276 a første ledd bokstav a og straffeloven § 171. Straffen settes til fengsel i 8 – åtte – måneder, jf. straffeloven (1902) § 63 annet ledd. Fra straffen utgår 2 – to – dager for utholdt varetektsarrest.
3. B dømmes til å tåle inndragning av utbytte med 28 125 – tjueåttetusenethundreogtjuefem – kroner, jf. straffeloven (1902) § 34.

Som sagt ovenfor, omfattet tilleggstiltalen mot B for overtredelse av straffeloven § 171 hans befatning med 13 saker i tidsrommet 6. oktober 2015 til 2. juni 2016. Tingrettens avgjørelse av skyldspørsmålet er endelig for den delen av saken. Tingretten kom til at B var inhabil ved behandlingen av alle de ti sakene omhandlet i tilleggstiltalens første avsnitt, der arkitektfirmaet [virksomhet2] AS ([virksomhet2]) var søker.

I henhold til tilleggstiltalens annet avsnitt var B i åtte av sakene ansvarlig for at det ble gitt dispensasjon for tiltak i 100-metersbeltet mot sjøen, uten at korrekt saksbehandling var fulgt. I fem av disse sakene var han inhabil på grunn av relasjonen til A. Det gjelder vedtak nr. 1, 2, 8, 10 og 13. Vedtak nr. 3, 4 og 5 gjaldt saker hvor As arkitektfirma ikke var søker.

Tingretten kom til at B bare kunne holdes strafferettslig ansvarlig for de to vedtakene i 2016, nærmere bestemt vedtak nr. 10 om [adresse11] og vedtak nr. 13 om [adresse10]. Det vises om disse vedtakene til side 27 og 28 i tingrettens dom.

Tingretten fant det klart at også de fem vedtakene i 2015 var ulovlige, men at det ikke var ført bevis for at B ved behandlingen av disse sakene handlet med forsett.

Tingretten fant ikke å kunne se bort fra at B ved behandlingen av sakene i 2015 bare hadde fulgt instruks fra overordnet i kommunen. Det vises til dommen side 33.

For sammenhengens skyld bemerker lagmannsretten at også en annen ansatt i byggesaksavdelingen, C, var tiltalt i saken og ble dømt i tingretten for overtredelse av straffeloven § 171 til en bot på 20 000 kroner, subsidiært fengsel i 20 dager, for sin befatning med fire vedtak i tiden 6. april til 28. november 2016. Forholdene hadde imidlertid ikke tilknytning til korrupsjonstiltalen mot B og A.

1.4 Anke til lagmannsretten

B og A anket til Agder lagmannsrett, blant annet over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet og straffutmålingen. B anket også avgjørelsen av skyldspørsmålet for overtredelsen av straffeloven § 171, men frafalt senere denne anken.

Ved lagmannsrettens beslutning 19. mai 2021 ble ankene henvist til ankeforhandling. Det er lagt til grunn at anken fra B også gjaldt avgjørelsen om inndragning.

Agder lagmannsrett avsa 13. desember 2021 dom der B og A ble frifunnet for korrupsjonstiltalen.

Domsslutningen punkt 1 og 2 lød slik:

1. A, født [00.00.1964], frifinnes. 18. B, født [00.00.1952], frifinnes for tiltalen om grov korrupsjon etter straffeloven (1902) § 276 b første ledd jf. annet ledd, jf. § 276 a første ledd bokstav a. For de forhold som er rettskraftig avgjort ved Vestfold tingretts dom 18. mars 2021 settes straffen til en bot på 25 000 – tjuefemtusen – kroner, subsidiært fengsel i 25 – tjuefem – dager.

Også C anket dommen. Anken førte delvis frem ved at boten ble redusert til 10 000 kroner. subsidiært fengsel i 20 dager.

1.5 Anke til Høyesterett

Påtalemyndigheten anket til Høyesterett. Anken gjaldt lovanvendelsen. Det ble gjort gjeldende at lagmannsretten hadde anvendt lovens vilkår «i anledning av stilling» uriktig. Påtalemyndigheten mente at tilknytningskravet var tolket for strengt, blant annet fordi det ble oppstilt krav om årsakssammenheng mellom fordelen og mottakers stilling. Det ble fremhevet at det også var uklart hva slags årsakskrav det eventuelt skulle være tale om.

Høyesterett avsa 27. juni 2022 (HR-2022-1278-A) dom med slik slutning:

Lagmannsrettens dom med ankeforhandling oppheves når det gjelder frifinnelsen av A og av B for tiltalen om grov korrupsjon.

Høyesterett fant at lagmannsrettens dom måtte forstås slik at lagmannsretten hadde stilt krav om årsakssammenheng mellom Bs stilling og de tjenestene som ble gitt fra A. Med det strenge strafferettslige beviskravet hadde retten ikke kunnet utelukke at arkitekttegningene ville blitt gitt til B uavhengig av Bs stilling. Ved dette hadde lagmannsretten bygd på en uriktig lovanvendelse. Retten skulle i stedet vurdert om de faktiske omstendighetene som ble funnet bevist, var slik at det forelå en tilstrekkelig sterk og tydelig tilknytning mellom tjenestene og Bs stilling. Dersom en slik sammenheng ble konstatert, skulle retten, som ledd i vurderingen av subjektiv skyld, tatt stilling til om B og A var kjent med disse faktiske omstendighetene.

Også C anket lagmannsrettens dom. Ved ankeutvalgets beslutning 1. februar 2022 ble anken ikke tillatt fremmet.

1.6 Ny ankeforhandling

Saken mot B og A for så vidt gjelder tiltalen om grov korrupsjon, ble 28. august 2022 fremmet på ny for Agder lagmannsrett.

Ankeforhandling ble holdt i tinghuset i Tønsberg over åtte rettsdager i tidsrommet 1. desember til 16. desember 2022. Lagmannsretten er satt med en arkitekt og en byggmester som oppnevnte fagkyndige meddommere, og tre meddommere trukket fra det alminnelige utvalg. De tiltalte, i dommen for det meste omtalt ved etternavn, avga forklaringer og erkjente seg ikke skyldige etter tiltalen om grov korrupsjon. Det ble avhørt åtte vitner, hvorav tre sakkyndige vitner engasjert av påtalemyndigheten.

Påtalemyndigheten nedla påstand om at B og A begge skal dømmes til fengsel i åtte måneder, med fradrag av to dager for varetekt, hvorav to måneder av fengselsstraffen gjøres betinget, og til å betale saksomkostninger til det offentlige etter rettens skjønn. I tillegg nedla påtalemyndigheten påstand om at B dømmes til inndragning av 50 000 kroner.

Forsvarerne nedla begge påstand om at de tiltalte skulle frifinnes for korrupsjon, subsidiært anses på mildeste måte.

2 Lagmannsrettens vurdering

2.1 De tiltalte

De to tiltalte i saken har begge lang tilknytning til Tjøme.

B ble uteksaminert som bygningsingeniør i 1975. I 1980 flyttet han til [sted2] på Tjøme og startet i byggebransjen, først i kompaniskap med en annen entreprenør. På slutten av 1980-tallet fikk B mesterbrev, og drev deretter et mindre byggmesterfirma med oppdrag i Tjøme, nærliggende kommuner og i hovedstaden. Dette drev han frem til han i 1998 ble ansatt ved byggesaksavdelingen i Tjøme kommune. Han avviklet da selskapet [virksomhet3] AS, men beholdt enkeltpersonforetaket [virksomhet4].

Da B begynte ved byggesaksavdelingen, var N9 leder av avdelingen. Det var på dette tidspunkt ingen andre ansatte i avdelingen. Avdelingen lå under N3 som var virksomhetsleder, senere kommunaldirektør. B hadde oppgaver innenfor ulovlighetsoppfølging, boplikt og enklere meldingssaker.

Grunnet stort arbeidspress ved avdelingen, gikk han imidlertid raskt inn som ordinær byggesaksmedarbeider. Da N9 sluttet, ble B i mars 2007 ansatt som leder av byggesaksavdelingen. Den stillingen hadde han til han gikk av med pensjon sommeren 2016.

A er utdannet sivilarkitekt fra Arkitekthøyskolen i 1991. I 1995 flyttet han til [sted1] i Tjøme kommune med familien. Fra 1995-2005 drev han egen arkitektvirksomhet, med flere oppdrag på Tjøme. I perioden 2000-2005 ble virksomheten drevet i kontorfellesskap med selskapet [virksomhet1] AS. Fra 2005 utførte han sitt arkitektvirke som ansatt i [virksomhet1] AS. Han sa opp sin stilling sommeren 2010, og stiftet 15. desember dette året selskapet [virksomhet2] AS sammen med to andre. Selskapet har endret navn til [virksomhet2] AS, og omtales i det følgende som [virksomhet2]. Ved stiftelsen var A styremedlem, hadde aksjemajoriteten og var fast ansatt som arkitekt. I de første årene var A den eneste arkitekten i selskapet.

Da B gikk av med pensjon sommeren 2016, begynte han å arbeide på timebasis som konsulent hos [virksomhet2]. Han arbeidet blant annet med utfylling av byggesøknader.

For den tredje av de tiltalte i saken, C, ble saken som nevnt innledningsvis avgjort ved Agder lagmannsretts dom 13. desember 2021. For fullstendighetens skyld bør det likevel nevnes at han ble ansatt som byggesaksbehandler da B ble leder i 2007. Avdelingen bestod bare av disse to og en saksbehandler som også hadde andre oppgaver. Da [virksomhet2] ble stiftet, ble C ansatt som daglig leder i selskapet. Den stillingen hadde han i cirka tre år. Deretter gikk han i 2014 tilbake til stilling som byggesaksbehandler i kommunen.

2.2 Nærmere om grunnlaget for hovedtiltalen

Tiltalebeslutningen 30. april 2020 gjelder ett tilfelle av grov korrupsjon våren 2010. Lagmannsretten legger i korthet til grunn som uomtvistet:

Etter søknad til Tjøme kommune 7. juni 2010 fikk B 20. juli samme år byggetillatelse for en enebolig med utleiedel på tomten [adresse1]. Tomten hadde han nylig ervervet. Den ligger på sydsiden av [sted3]. Boligen

kan kort beskrives som et funkishus som består av to boenheter; en hovedfløy i to etasjer og en sidefløy i én etasje. Sidefløyen er plassert i cirka 45 graders vinkel til hovedfløyen. I underetasjen er det to garasjer, en til hver boenhet. Til hovedfløyen hører to takterrasser, med dører inn til et mindre boareal i boligens andre etasje. Begge boenheter har tre soverom, og i alt er det tre bad i bygningen.

Med søknaden fulgte et komplett sett av syv digitale tegninger, bestående av bygningens plassering på situasjonskart, tre plan, snitt og fasader. En fasadetegning inntas til illustrasjon:

Opprinnelig innsatt bildefil som også inneholder tekst utelatt ettersom den ikke lar seg gjøre tilgjengelig i henhold til krav til personvern. Ta kontakt med lagmannsretten ved spørsmål, Lovdatas anm.

Tegningene var produsert av A ved hjelp av det digitale tegneprogrammet Vectorworks. De skilte seg bare fra tegninger han selv utarbeider, ved at navnet på arkitektfirmaet var erstattet av B. Tegningene er datert 1. mai 2010. Det var en lørdag. Ifølge A ble tegningene også produsert den dagen, og overlevert B kort tid etter. Tegningene var vedlagt nabovarslet B sendte ut onsdag 4. mai 2010.

B betalte ikke noe for As tjenester i forbindelse med byggeprosjektet i 2010. Hvilken verdi As tjenester hadde, og hvilken tilknytning As tjenester eventuelt hadde til Bs stilling som sjef for byggesaksavviklingen, er omtvistet.

At B angivelig hadde mottatt vederlagsfrie tjenester fra arkitekt A, ble Tjøme kommune først kjent med mange år senere, i forbindelse med granskingen av byggesaksbehandlingen i kommunen i 2017. Bakgrunnen for granskingen var at kommunen var gjort kjent med påstander om mulige kritikkverdige forhold i byggesaksbehandlingen. Det var blant annet fremsatt påstander om at en eller flere ansatte i byggesaksavdelingen hadde en svært nær relasjon til et arkitektfirma, noe som potensielt hadde påvirket ansattes habilitet. Rapporten fra granskingsselskapet BDO, avgitt 20. september 2017, ble av Tjøme kommune oversendt Sør-Øst politidistrikt 9. oktober 2017, og ledet til en etterforskning som i oktober 2018 ble overtatt av Økokrim.

Granskingen gjaldt etter mandatet perioden 2011 til 2017. Spørsmålene om tjenestefeil for B og C i 2015 og 2016 er ikke lenger omfattet av saken, jf. dommens punkt 1.6. Lagmannsretten redegjør for rapportens innhold i den utstrekning opplysningene har interesse for temaene som behandles.

I Økokrim ble etterforskningen etter hvert delt. Miljøteamet etterforsket mulige tjenestefeil blant ansatte i Tjøme kommune, mens korrupsjonsteamet fulgte opp opplysninger i granskingsrapporten om vederlagsfrie tjenester gitt av A til B. Under deler av etterforskningen var alle tre siktet for korrupsjon, men senere i etterforskningen ble siktelsen mot C henlagt. Påtalemyndigheten utferdiget imidlertid et forelegg mot ham for grove brudd på tjenesteplikten. Dette skjedde parallelt med at A og B ble tiltalt for grov korrupsjon. B var i tillegg siktet for tjenestefeil. Dette forholdet ble først forsøkt avgjort ved prosessøkonomisk påtaleunntatelse. Imidlertid godtok hverken C eller B påtalemyndighetens valg av reaksjon.

Forelegget mot C trådte etter dette i stedet for tiltalebeslutning, og ble deretter forent til felles behandling med tiltalen mot A og B, jf. straffeprosessloven §§ 268 og 13. Samtidig tok påtalemyndigheten ut tilleggstiltalebeslutning mot B for tjenestefeil, som derved også ble en del av saken.

2.3 Det rettslige grunnlaget for tiltalen – straffelovens bestemmelser om korrupsjon

Innledning

Tiltalen gjelder grov korrupsjon, som var regulert i straffeloven 1902 § 276 b. Innholdet i begrepet korrupsjon fulgte likevel av § 276 a. Første ledd i denne bestemmelsen lød slik:

For korrupsjon straffes den som

- a) for seg eller andre krever, mottar eller aksepterer et tilbud om en utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag, eller
- b) gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag.

B er tiltalt etter første ledd bokstav a om såkalt passiv korrupsjon, mens A er tiltalt etter første ledd bokstav b om aktiv korrupsjon. Det er vanlig å bruke begrepsparet passiv og aktiv bestikker om personer i disse rollene.

Straffebudet mot grov korrupsjon i straffeloven 1902 er videreført i straffeloven 2005 § 387. Ordlyden er noe endret, men i henhold til forarbeidene var det ikke ment å medføre noen realitetsendring, se Ot.prp.nr.22 (2008–2009) side 344.

Saken reiser spørsmål om A har gitt og B har mottatt en «fordel», om fordelene i så fall er gitt «i anledning av» Bs stilling, om fordelene er «utilbørlig» og – om disse vilkårene er oppfylt – overtredelsen er grov.

«fordel»

Lovens begrep «fordel» favner vidt. En fordel vil normalt ha en selvstendig økonomisk verdi, og en typisk bestikkelse kommer i form av penger eller gjenstander. Alt som mottakeren ser seg tjent med eller kan dra nytte av, er imidlertid en fordel i lovens forstand, jf. Ot.prp.nr.78 (2002–2003) side 54 andre spalte. En vederlagsfri tjeneste oppfyller lovens vilkår om å være en fordel.

«i anledning av stilling»

Fordelen må gis, tilbys, kreves, mottas eller aksepteres «i anledning av utøvelsen av» stillingen. Hvordan dette kriteriet er å forstå, er nå klargjort ved Høyesteretts dom 27. juni 2022 i nærværende sak (HR-2022-1278-A).

I henhold til dommen avsnitt 51 medfører formuleringen «i anledning av», i samsvar med alminnelig språklig forståelse, et krav om tilknytning eller sammenheng mellom en ytelse som er gitt, og mottakerens stilling. Denne tilknytningen må ha en viss styrke og være tydelig. Kravet om sammenheng avgjøres etter en samlet vurdering, hvor de sentrale momenter fremheves av førstvoterende i avsnitt 53:

Et sentralt moment ved tilknytningsvurderingen vil være hvilken tidsmessig sammenheng det er mellom ytelsen av fordelene og en situasjon der stillingsinnehaveren skal eller vil kunne treffe en avgjørelse av betydning for den som gir fordelene. Andre sentrale momenter vil være innholdet i mottakerens stilling, hva slags fordel som ytes, verdien av ytelsen, hvilken grad av sannsynlighet som foreligger for at mottakeren skal eller vil kunne treffe en avgjørelse som nevnt, samt betydningen av en slik avgjørelse for den som gir fordelene.

Det kan være en tilstrekkelig sammenheng med mottakerens stilling selv om det også foreligger et privat vennsforhold eller annen tilknytning som ikke har med stillingen å gjøre. Dette må avgjøres ut fra en konkret vurdering, der momentene det er pekt på, vil være blant de sentrale, jf. avsnitt 54.

Det er ikke et vilkår om årsakssammenheng mellom ytelsen av en fordel og mottakerens stilling. Om dette uttalte førstvoterende i avsnitt 55 og 56:

- (55) Det følger av det jeg har gjennomgått, at loven etter mitt syn ikke stiller et krav om årsakssammenheng mellom ytelsen av en fordel og mottakerens stilling. Det er dermed ikke et vilkår at det må kunne utelukkes at en fordel ville blitt gitt selv om mottakeren ikke hadde hatt den aktuelle stillingen.
- (56) Jeg legger til at dersom det skulle gjelde et slikt årsakskrav, ville det etter mitt syn medført en betydelig begrensning i rekkevidden av korrupsjonsreglene. Dette har sammenheng med det strafferettslige beviskravet. Som jeg har vært inne på, ville et krav om årsakssammenheng bygd på at betingelsesteorien måtte anvendes ut fra dette beviskravet. Det ville ført til at selv om det i et konkret tilfelle er klare holdepunkter for at en fordel er gitt for å oppnå en motytelse, ville straff bare kunne anvendes dersom det kan utelukkes at fordelene ikke ville vært gitt dersom mottakeren ikke hadde hatt denne stillingen. Det er ikke uvanlig at det er både en profesjonell og en privat relasjon mellom giver og mottaker i situasjoner der spørsmål om korrupsjon oppstår. Da vil det i mange tilfeller være vanskelig helt å utelukke at en fordel ville vært gitt uavhengig av stillingsforholdet. Det har blant annet sammenheng med at det vil dreie seg om en årsaksvurdering bygd på rent subjektive forhold hos den som gir fordelene.

Ettersom lagmannsretten i den frifinnende dommen 13. desember 2021 måtte anses å ha stilt krav om årsakssammenheng, var dommen basert på en uriktig lovanvendelse og ble opphevet.

Det normale er at fordelene fremstår som en motytelse for noe som mottakeren skal gjøre eller unnlate i forbindelse med utføringen av stillingen, vervet eller oppdraget, eller at det er tale om en motytelse for en handling eller unnlatelse som allerede har funnet sted. I Ot.prp.nr.78 (2002–2003) side 54 første spalte understrekes imidlertid at det ikke kreves at bestikkelsen kan knyttes til en bestemt handling eller unnlatelse, jf. også Rt-2009-524. Dermed omfattes også rene tilfeller av «smøring».

Det kreves heller ikke at fordelene var ment å påvirke den passive bestikker til å handle pliktstridig, jf. HR-2022-1278-A avsnitt 38. Når det er tilstrekkelig at fordelene gis, tilbys, kreves, mottas eller aksepteres «i anledning av» mottakerens stilling, kan bestemmelsen anvendes selv om vedkommende ikke kunne ha handlet på noen annen måte innenfor rammen av gjeldende lov og regelverk. Men det kreves mer enn ellers før slike handlinger er utilbørlige, jf. Magnus Matningsdal, Straffeprosessloven, Lovkommentar, § 387 note 2.2, Juridika, revidert 1. juli 2022 (Matningsdal) med henvisning til Ot.prp.nr.78 (2002–2003) side 54 andre spalte.

«utilbørlig»

Domfellelse for korrupsjon kan bare skje dersom ytelsen av en fordel er utilbørlig. Det må foreligge et klart klanderverdig forhold, se HR-2022-1278-A avsnitt 57 med henvisning til Rt-2014-786 avsnitt 13 og videre henvisninger til forarbeidene.

Det er fremhevet i forarbeidene at utilbørlighetskriteriet er en rettslig standard, hvis nærmere innhold må fastlegges av domstolene. Vurderingen skal bero på oppfatningen i samfunnet i lys av de reelle hensyn og grunnleggende verdier som ligger bak bestemmelsen. Utilbørlighetsstandarden vil derfor ikke ligge fast, men utvikles på bakgrunn av det rådende moralsynet i samfunnet til enhver tid, jf. Ot.prp.nr.78 (2002–2003) side 34-35.

Grov korrupsjon

Strafferammen for korrupsjon etter § 276 a er fengsel inntil seks år. Om overtredelsen er grov, skjerpes strafferammen til fengsel inntil ti år. Avgjørelsen av om overtredelsen er grov beror på en helhetsvurdering hvor noen momenter er fremhevet i § 276 b annet ledd som lyder:

Ved avgjørelsen av om korrupsjonen er grov skal det blant annet legges vekt på om handlingen er forøvd av eller overfor en offentlig tjenestemann eller noen annen ved brudd på den særlige tillit som følger med hans stilling, verv eller oppdrag, om den har gitt betydelig økonomisk fordel, om det forelå risiko for betydelig skade av økonomisk eller annen art, eller om det er registrert uriktige regnskapsopplysninger, utarbeidet uriktig regnskapsdokumentasjon eller uriktig årsregnskap.

2.4 Avgjørelsen av skyldspørsmålet

Innledning, beviskravet

Lagmannsretten bemerker innledningsvis at påtalemyndigheten i straffesaker har bevisbyrden for at vilkårene for straff er oppfylt etter straffebudet tiltalen gjelder. Prinsippet om at enhver rimelig og fornuftig tvil skal komme den tiltalte til gode, er en bærebjelke i straffeprosessen. Kravet gjelder for bevisresultatet som sådan.

Bevisbedømmelsen beror ofte på en vurdering av flere momenter som hver for seg kan ha ulik bevisstyrke. Det kreves ikke at hvert enkelt moment skal være bevist utover enhver rimelig tvil, så lenge det etter en samlet vurdering av momentene ikke er rimelig tvil om konklusjonen.

Beviskravet gjelder både objektive og subjektive vilkår for straff. Skyldkravet for straffebudet om korrupsjon er forsett.

Beviskravet gjelder de faktiske vilkår for straff. Med hensyn til rettsanvendelsen bygger lagmannsretten på det standpunkt som finnes korrekt.

B og A er tiltalt for samme lovbrudd, og grunnlaget for tiltalen er felles for begge. Dette er ikke uvanlig i saker om korrupsjon, som forutsetter at det er en giver og en mottaker av fordelene. Spørsmålet om straffeskyld skal imidlertid vurderes individuelt for hver av de tiltalte.

Lagmannsretten behandler først de objektive vilkårene for straff for hver av de tiltalte.

Vilkåret om at det må være overført en «fordel»

Lagmannsretten finner det ikke tvilsomt at det etter kriteriene omtalt i punkt 2.3, var en fordel i lovens forstand at A uten vederlag utarbeidet tegningsgrunnlaget for Bs søknad om byggetillatelse. Verdien av fordelene er i henhold til HR-2022-1278-A avsnitt 53 et moment av betydning ved en samlet vurdering av om ytelsen er gitt i anledning mottakerens stilling.

Partene er uenige om hva verdien av As bidrag utgjorde. Spørsmålet beror blant annet på hvilket grunnlagsmateriale han mottok fra B, og hvor lang tid det kan antas at A brukte på oppdraget. Ifølge de tiltalte utgjør verdien av tjenesten i størrelsesorden 10 000 kroner. Dette er derfor et minimum. Lagmannsretten finner det ikke nødvendig for avgjørelsen av skyldspørsmålet å drøfte om verdien er høyere, men kommer tilbake til dette ved straffutmålingen og utmålingen av inndragning av ulovlig vinning.

De tiltalte bestrider ikke at en vederlagsfri tjeneste til en verdi av cirka 10 000 kroner er en fordel i lovens forstand. De hevder imidlertid at tjenesten er kompensert ved gjenytelser fra B, som medfører at det ikke har funnet sted noen netto overføring av verdier. De har særlig vist til at B i mai 2010 hjalp A med å snekre terrasse på huset hans. For spørsmålet om straffeskyld er det imidlertid situasjonen når ytelsen mottas, som er avgjørende. Det er ikke hevdet at det var avtalt eller underforstått at B skulle utføre gjenytelser som vederlag for As tjenester. At B hjalp til med å bygge terrasse på huset til A, eller utførte andre tjenester for A, kan etter lagmannsrettens oppfatning ikke tillegges noen betydning ved vurderingen av om B mottok en fordel, eller for verdien av fordelene.

De tiltalte hevder for øvrig at B og A også tidligere hadde en relasjon hvor de hjalp hverandre ved å utveksle tjenester, og at As arkitekttjenester i forbindelse med Bs byggeprosjekt i en slik kontekst må anses som en privat vennetjeneste uten tilknytning til Bs stilling. Det er et spørsmål lagmannsretten behandler nedenfor.

Er fordelene gitt og mottatt «i anledning av» Bs stilling?

Om det foreligger en tilstrekkelig tilknytning mellom arkitekttjenestene B mottok fra A, og As stilling som leder av byggesaksavdelingen i Tjøme kommune, beror i henhold til Høyesteretts dom i nærværende sak i HR-2022-1278-A avsnitt 53, på en samlet vurdering.

Et viktig moment er hvilken tidsmessig sammenheng det var mellom ytelsen av fordelene og en situasjon der B skulle eller ville kunne treffe en avgjørelse av betydning for A. Det har videre betydning hvilken grad av sannsynlighet som forelå for at B skulle eller ville kunne treffe en avgjørelse som nevnt. I tillegg peker Høyesterett som andre sentrale momenter på betydningen av en slik avgjørelse for den som gir fordelene, innholdet i mottakerens stilling, hva slags fordel som ytes, og verdien av ytelsen. Momentlisten er ikke uttømmende.

Lagmannsretten drøfter først betydningen av de tiltaltes roller og profesjonelle relasjon i tilknytning til redegjørelsen i punkt 2.1.

B hadde på gjerningstiden i månedsskiftet april/mai 2010 vært ansatt i kommunens byggesaksavdeling i cirka tolv år, og de siste tre år som leder av avdelingen. Avdelingen var underlagt en større forvaltningsavdeling, og Bs nærmeste overordnede var denne avdelingens leder N3. N3 rapporterte direkte til rådmannen. C var på dette tidspunktet saksbehandler i byggesaksavdelingen. Han rolle er omtalt i punkt 2.1.

Lagmannsretten ga i dommen 13. desember 2021 en grundig redegjørelse for organiseringen av saksbehandlingen og Bs arbeidsoppgaver og kompetanse i byggesaker. Partene har ikke hatt innvendinger mot fremstillingen. At dommen delvis ble opphevet, gjør det ikke betenkelig å gjengi redegjørelsen i dommen på side 8 til 9:

Arbeidsoppgavene i byggesaksavdelingen bestod i veiledning til søkere, saksbehandling og beslutning i byggesaker der avdelingen hadde administrativ beslutningskompetanse. Delegasjonsreglementet i Tjøme kommune innebar at administrasjonen kunne fatte beslutning i byggesaker av ikke-prinsipiell betydning. Dette ble praktisert slik at alle byggesaker som krevde dispensasjon fra lov eller plangrunnlag skulle fremmes til politisk behandling (heretter omtalt som dispensasjonssaker), mens øvrige saker ble avgjort av administrasjonen på delegasjon (delegasjonssaker). Rådmannens beslutningsfullmakt var delegert videre til leder av forvaltningsavdelingen, N3, som hadde videredelegerte denne til leder av byggesak. Saker som krevde politisk beslutning, ble fremmet for Hovedutvalget for miljø og teknikk (omtalt som utvalget eller det politiske utvalget i det videre), som var delegert beslutningsmyndighet fra kommunestyret.

Saksgangen i avdelingen var slik at søknader som kom inn til kommunen, ble mottatt og registrert inn av arkivavdelingen og satt på byggesaksleder for videre oppfølging. Det lå til byggesaksleder å avgjøre om saken syntes å kreve politisk behandling, eller kunne avgjøres på delegasjon. Sakene ble deretter fordelt ut på den enkelte medarbeider i avdelingen, som foretok den videre saksbehandlingen. En stor del av sakene ble saksbehandlet av byggesaksleder selv. Saker som krevde dispensasjon skulle også forelegges fylkesmannen (i dag Statsforvalteren), eventuelt også fylkeskommunen, for uttalelse før vedtak kunne fattes.

For saker som krevde politisk behandling, fulgte Tjøme kommune en periode en praksis som innebar at søknaden først ble forelagt det politiske utvalget for å avklare om utvalget anbefalte å gi dispensasjon, før saken ble forelagt statlige og fylkeskommunale instanser for uttalelse. Dersom søknaden om dispensasjon var anbefalt innvilget av utvalget, og høringsinstansene ikke hadde innsigelser, ble vedtak fattet av administrasjonen. Denne praksis ble imidlertid etter hvert endret til at administrasjonen forela saken for høringsinstansene før saken ble fremmet for utvalget, som deretter fattet vedtak i saken.

For søknader om tiltak som etter byggesaksleders syn ikke krevde dispensasjon, ble den videre saksbehandlingen og beslutningen foretatt av den medarbeider i avdelingen som fikk tildelt saken. Basert på vitneførselen legger lagmannsretten til grunn at delegasjonssakene normalt ble drøftet innad i avdelingen før vedtak ble fattet, og at byggesaksleder normalt innestod for beslutningene, men noen formell sidemannskontroll og bruk av parafering ble ikke fulgt. Dersom man på avdelingen var i tvil i en sak, ble normalt saken drøftet også med N3, samt at man benyttet fylkesmannens miljøavdeling for faglige råd og bistand.

Basert på de bevisene lagmannsretten er blitt presentert, legger retten til grunn at det var et politisk ønske i Tjøme kommune at vedtak i den utstrekning lovverket tillot skulle fattes på delegasjon og så nær søkeren som mulig – av hensyn til en mest mulig effektiv saksbehandling.

Alle saker der vedtak var fattet av administrasjonen på delegasjon, ble referert i det etterfølgende utvalgsmøtet. Sakene dette gjaldt var listet opp i saksunderlaget til utvalgsmøtet, men selve sakspapirene i de ulike delegasjonssakene fulgte ikke oversendelsen til utvalget. Ved starten av utvalgsmøtet, der både N3, byggesaksleder og fra tid til annen også de to øvrige medarbeiderne i byggesaksavdelingen deltok, ble delegasjonssakene referert for utvalget. Utvalget hadde anledning til å stille spørsmål til sakene – noe lagmannsretten legger til grunn også i en viss utstrekning ble gjort. Basert på fremlagte innkallinger og referater synes imidlertid antall dispensasjonssaker referert i det enkelte utvalgsmøte å være stort, og det synes kun i helt marginal utstrekning ha funnet sted omgjøring av vedtak som var fattet på delegasjon.

Samtidig som sakslisten til utvalgsmøtet ble oversendt utvalgsmedlemmene, ble listen også gitt N3 og rådmann. Heller ikke disse mottok saksunderlaget i den enkelte delegasjonssak – kun saksunderlaget for de sakene som skulle besluttes i utvalget. Basert på vitneførselen legger lagmannsretten til grunn at N3 gjennomgikk dispensasjonssakene før utvalgsmøtene, men at delegasjonssakene i liten grad ble kontrollert eller ettergått. Ei heller N3 hadde noen forutgående erfaring med eller kompetanse på byggesaksbehandling, og har forklart at han gjennomgikk dispensasjonssakene basert på sitt beste skjønn ut fra den kompetanse han hadde tilegnet seg fra byggesaksavdelingen. Hva gjelder rådmannens gjennomgang, legger lagmannsretten til grunn at det i hvert fall fra 2010, da N11 overtok stillingen, ikke heller fant sted noen kontroll av disse sakene fra rådmannens side. Overordnet ledelse i Tjøme kommune synes i stor grad å ha forutsatt og forventet at byggesaksavdelingen utførte sine oppgaver på en korrekt og riktig måte, og synes å ha vært av den oppfatning at refereringen av delegasjonssakene i

utvalget sikret kontroll med den myndighetsutøvelse som fant sted på delegert fullmakt i byggesaksavdelingen.

A hadde på gjerningstiden i 2010 vært i virke som arkitekt i Tjøme kommune siden 1995. I 1995-2005 drev han egen arkitektvirksomhet, fra 2000 i kontorfellesskap med [virksomhet1] AS. Fra 2005 til 2010 var han ansatt som arkitekt i [virksomhet1] AS. Det var han fremdeles 1. mai 2010. Han sa imidlertid kort tid etter opp sin stilling, og etablerte [virksomhet2].

En vesentlig andel av oppdragene A og de selskaper han har vært knyttet til har utført, har vært eiendomsprosjekter i Tjøme kommune. Aktoratet fremla som hjelpedokument under ankeforhandlingen en oversikt som viser at det i perioden 2006- 2013 ble behandlet 31 slike saker. Av disse verserte fem saker per 1. mai 2010.

Granskingen av kommunens byggesaksbehandling, omtalt i punkt 2.2, omfattet en undersøkelse av et utvalg byggesaker behandlet i perioden 2011-2017. Kun dispensasjonssaker ble undersøkt. I henhold til rapporten fra BDO av 20. september 2017 hadde granskerne gjennomgått byggesaker knyttet til 112 eiendommer der [virksomhet2] var ansvarlig søker.

Opplysningene om de tiltaltes roller gir grunnlag for å trekke en slutning om en svært nær profesjonell relasjon mellom dem. Tjøme kommune traff vedtak av avgjørende betydning for realiseringen av byggeprosjekter som A var involvert i som arkitekt. Flere oppdragsgivere må antas å være personer med evne og vilje til å nedlegge ikke ubetydelige ressurser for å få gjennomført tiltak i strandsonen, som kunne være kontroversielle og kreve dispensasjon etter gjeldende regulering i plan- og bygningsloven med tilhørende planverk. Det må være av stor betydning å være kjent blant potensielle oppdragsgivere som en arkitekt med god relasjon til kommunens byggesaksleder.

For A var det derfor av stor betydning å ha et godt forhold til personer i kommunen med muligheter til å påvirke utfallet av en søknad. B var en slik person. Han deltok i praksis i førstelinjebehandlingen av alle byggesøknader i kommunen.

Formelt hadde B bare delegert kompetanse til å treffe vedtak i saker som ikke ble ansett som prinsipielle. Et betydelig antall søknader om byggetillatelse gjaldt kurante tiltak som søkerne hadde krav på å få gjennomført når søknaden oppfylte formelle krav. Men det var også et betydelig antall saker som forutsatte dispensasjon. Da skrev B utkast til innstilling til vedtak når saken ble fremmet til politisk behandling i Hovedutvalget for miljø og teknikk, som var delegert myndighet av kommunestyret. Sakene ble fremmet gjennom N3 som leder av forvaltningsavdelingen, men han engasjerte seg lite i saksbehandlingen og fravek sjelden innstillingene fra B. B deltok også i møtene i hovedutvalget.

Som leder av byggesaksavdelingen, avgjorde B om det var nødvendig med dispensasjon for å innvilge en søknad om et tiltak. Om dispensasjon var påkrevd, kunne være vanskelig å avgjøre etter et regelverk som fremstår til dels komplisert og som fra tid til annen ble endret. I dette lå en mulighet for B til å påvirke utfallet av saken.

En annen viktig oppgave som lå til B, var å foreta lovlighetskontroll. Det vil si å kontrollere at gjennomførte tiltak er i samsvar med tillatelsen. Det er det ikke alltid. Noen vil ta seg til rette og regne med å kunne slippe unna med det, eller iallfall å kunne betale seg ut med et passende gebyr. Da er det behov for en håndfast oppfølging fra kommunens side, og byggesakssjefen spiller også da en nøkkelrolle.

Dette er momenter som etter retningslinjene i HR-2022-1278-A, med vekt taler for at en nær tilknytning foreligger mellom ytelsen av fordelene og Bs stilling. De tiltalte kunne gå ut fra at B i tiden fremover ville komme til å treffe avgjørelser av stor betydning for A og hans arkitektvirksomhet.

Som sagt i HR-2022-1278-A avsnitt 54, kan det være en tilstrekkelig sammenheng med mottakerens stilling selv om det foreligger et privat vennskapsforhold eller en annen tilknytning som ikke har med stillingen å gjøre. Det må avgjøres ut fra en konkret vurdering der momentene det er pekt på i dommens avsnitt 53, vil være blant de sentrale.

Ifølge de tiltalte var det ikke vanlig sosial omgang mellom dem eller familiene som gir grunnlag for å trekke en slutning om et egentlig vennskap. De er enige om at forbindelsen mellom dem var av faglig karakter. De hadde en felles interesse i byggfaget.

Etter å ha truffet hverandre i 1996, samarbeidet de tiltalte om enkelte byggeprosjekter. Da B arbeidet som byggmester, var begge engasjert av Tjøme kommune i forbindelse med arbeider på Lindhøy skole. I 1998 gikk de sammen om å levere tilbud om en såkalt erstatningsbolig på [sted2].

Etter at B begynte som saksbehandler i byggesaksavdelingen og avvirket sitt aksjeselskap, fortsatte han å drive en begrenset næringsvirksomhet i sitt enkeltpersonforetak. Han oppførte i begynnelsen av 2000-tallet en fritidsbolig på Sørlandet hvor A var engasjert som arkitekt. A var også arkitekt da B i 2002 skulle oppføre en garasje med boligdel på en eiendom i [adresse14].

I 2003/2004 gjennomførte de tiltalte et større prosjekt på [adresse15]. B hadde kjøpt en tomt og ønsket å selge eiendommen med en ferdig prosjektert tomannsbolig som han selv skulle føre opp for kjøper. Tegningene ble laget av A, og tiltaket omsøkt av enkeltpersonforetaket [virksomhet4]. Av tegningene fremgår at de er utarbeidet av arkitekt A. A gjorde i ettertid en revisjon av tegningene, da kjøper ønsket enebolig og oppføring av en garasje.

Ifølge A var disse oppdragene ordinære betalte oppdrag. B støtter ham i dette. Det synes å ha vært mindre bevisførsel om disse oppdragene enn det var ved lagmannsrettens behandling av saken forrige gang. Lagmannsretten fant den gang ikke grunnlag for å sette til side de tiltaltes forklaringer om at det dreide seg om betalte oppdrag. Lagmannsretten ser ikke annerledes på dette nå.

Derimot er de tiltalte enige om at A i 2009, uten vederlag, bistod B med utarbeidelse av byggemeldingstegninger for et gjestehus på [adresse14]. Huset skal ha blitt tegnet/skisset opp av B selv, mens byggemeldingstegningene ble laget digitalt av A. Det ble ikke avtalt eller ytt oppgjør.

To år etter søknaden om boligbygging i [adresse1], høsten 2012, søkte B om å få bygge en utebod på eiendommen. Med søknaden fulgte digitale byggemeldingstegninger laget av A, samt oppdatert situasjonsplan basert på planen fra boligsøknaden i 2010. Heller ikke for dette arbeidet var det avtalt eller ble ytt vederlag.

De vederlagsfrie tjenestene A ytet B i 2009 og 2012 inngår ikke i grunnlaget for tiltalen. På rettens spørsmål meddelte aktor at påtalemyndigheten så det slik at forholdene, bedømt som enkeltstående tilfeller av ordinær korrupsjon, var foreldet. Det kan reises spørsmål om forholdene i 2009 og 2012, sammen med bolighuset i 2010, kan anses som én fortsatt forbrytelse som i så fall ikke for noen del ville vært foreldet.

Lagmannsretten kan imidlertid ikke gå utenfor rammen for tiltalen.

På sin side hjalp B, etter det som er opplyst, A med enkelte praktiske oppgaver. A fikk ved enkelte anledninger låne en tilhenger og noe verktøy. En måneds tid etter at A hadde levert tegningene denne saken gjelder, bistod B som nevnt tidligere, A med å bygge en terrasse, og han skal ha hjulpet til med å montere et kjøkken.

B var også i egenskap av bygningskyndig og takstmann med A for å se på et hus A vurderte å kjøpe i Tønsberg.

Etter lagmannsrettens oppfatning er det klart at det ikke har vært en privat forbindelse mellom de tiltalte av en karakter og et omfang som taler mot at As bidrag til [adresse1] må bedømmes som en fordel gitt i anledning Bs stilling som byggesakssjef. Det er naturlig å betegne forbindelsen som en type faglig grunnnettsverk hvor det ikke er uvanlig at medlemmene utveksler tjenester i en viss utstrekning. Dette kan gi opphav til habilitetsproblemer, og øke risikoen for at man overskrider grensen for hva som bedømmes som korrupsjon. I denne saken ble denne grensen overskredet.

Momenter som for øvrig taler for at fordelen er gitt i anledning Bs stilling, er at As ytelse var en profesjonell tjeneste som B ellers måtte betalt en ordinære markedspris for, og som – om de tiltaltes forklaringer legges til grunn fullt ut – ville kostet ikke mindre enn 10 000 kroner. Som nevnt ovenfor under behandlingen av vilkåret om at det må være ytt en fordel, finner lagmannsretten det ikke nødvendig for avgjørelsen av skyldspørsmålet å ta standpunkt til om verdien av tjenesten var høyere.

Det er også et moment at A ga deler av bistanden i form av råd og innspill på Bs kontor i kommunen i arbeidstiden. Det var i forbindelse med As besøk på kontoret i forbindelse med en annen byggesak, at B ba om As bistand til å tegne boligtegningene til bruk for Bs byggesøknad.

Påtalemyndigheten har ikke ført bevis for at byggesøknader fra [virksomhet2] er blitt behandlet på en mer fordelaktig måte enn saker fra andre arkitektkontorer. At det ikke har funnet sted en forskjellsbehandling, avkrefter ifølge forsvarerne at B er blitt bestukket av A.

Det er riktig at BDO ved granskingen av byggesaker ikke fant påvist forskjellsbehandling i dispensasjonssaker i perioden 2011 til 2017. Det er registrert at Tjøme kommune innvilget dispensasjon i alle sakene i perioden. Av dette kan man imidlertid ikke trekke andre slutninger enn at kommunen førte en svært liberal praksis.

For avgjørelsen av skyldspørsmålet er opplysningene om utfallet av dispensasjonssakene uten betydning. Det er ikke et krav etter loven at korrupsjonshandlingen har ført til skade. Som nevnt av Høyesterett i Rt-2010-1624 avsnitt 25, er *risikoen* for skade et viktig moment. Risikoen må vurderes ut fra situasjonen på gjerningstidspunktet. At det forelå en risiko for at ytelsen fra A kunne påvirke Bs behandling av søknader fra ham, finner lagmannsretten lite tvilsomt. Lagmannsretten bemerker at B fortsatte å behandle søknader fra A i hele perioden frem til han gikk av med pensjon i 2016, uten å gjøre sine overordnede kjent med forhold som medførte at han var inhabil.

Økokrims miljøteam begrenset av hensyn til foreldelsesfristen for eventuelt straffansvar, etterforskningen av kommunens behandling av byggesaker til perioden etter oktober 2015. Som nevnt i omtalen av tingrettens avgjørelse i punkt 1.3, ble det lagt til grunn for domfellelsen av B for overtredelsen av straffeloven § 171 at han i 13 saker i dette tidsrommet hadde behandlet saker hvor han var inhabil på grunn av relasjonen til A.

Bs forsvarer har medgitt at B kan antas å ha vært inhabil i alle sakene behandlet etter 2010.

Lagmannsretten finner det spesielt kritikkverdig at fem av sakene ble avgjort etter at det senest ved årsskiftet 2015/2016 var blitt enighet om at B skulle begynne å arbeide for [virksomhet2] etter at han hadde gått av med pensjon sommeren 2016.

Lagmannsretten er enig med tingretten i dommen på side 36-37 i at e-postutvekslingen mellom B og A nyttårsaften 2015, hvor de gledet seg til å jobbe sammen på samme side av bordet, ikke etterlater tvil om at det forelå en slik enighet.

I de to siste av disse sakene som ble avgjort ved vedtak 6. april 2016 og 2. juni 2016, ble B også holdt strafferettslig ansvarlig for at det ble gitt tillatelse til tiltak i strid med byggeforbudet i strandsonen og mot LNF-formålet i arealplanen. Det vises til tingrettens dom side 33.

Lagmannsretten viker tilbake for å tillegge Bs behandling av søknader fra [virksomhet2] fem til seks år etter at den påståtte bestikkelsen fant sted, noen konkret betydning for avgjørelsen av skyldspørsmålet. Poenget er at det på gjerningstiden forelå en *risiko* for påvirkning, som opplysningene om Bs behandling av byggesaker hvor A var søker, verken har bekreftet eller avkreftet.

Som tingretten har lagmannsretten konkludert med at den vederlagsfrie tjenesten B mottok fra A i april/mai 2010, var gitt i anledning Bs stilling. Begrunnelsen er også i det vesentlige sammenfallende med tingrettens.

Om fordelene var utilbørlig

Lagmannsretten har ovenfor under punkt 2.3 redegjort for lovens krav om at fordelene må være «utilbørlig». Det må foreligge et klart klanderverdig forhold. Momentene som begrunner at As ytelse var en fordel gitt og mottatt i anledning av Bs stilling, underbygger at vilkåret klart er oppfylt.

Lagmannsretten viser til at det ikke var åpenhet om As vederlagsfrie tegninger i 2010. Den eneste identifikasjonen som er å finne i tekstfeltet til tegningene, er Bs navn, adresse og telefonnummer. Ingen kunne vite at tegningene stammet fra A bare ved å se på tegningene.

B erklærte seg inhabil ved behandlingen av sin egen byggesøknad. Søknaden ble i første omgang behandlet av C, som var hans underordnede, men den ble godkjent av N3. Lagmannsretten legger til grunn, som tingretten, at B iallfall ikke gjorde noen i kommunen oppmerksom på at A hadde produsert tegningene. Det har B heller ikke hevdet. C forklarte som vitne under ankeforhandlingen, at han gjorde seg den tanke at det var A som hadde utført tegningene, men at det ikke ble tatt opp som tema. Det sentrale er imidlertid at Bs *overordnede* – kommunalsjefen og rådmannen ikke kjente til noen slik ytelse på det daværende tidspunktet, enn si at det ikke var betalt noe vederlag for tjenesten. Dette kom først for en dag i forbindelse med granskingen i 2017.

Ytelsen fra A til B brøt også med de etiske retningslinjene for ansatte og politikere i Tjøme kommune, hvor det under overskriften personlige fordeler var slått fast:

Ansatte og folkevalgte skal ikke, for seg selv eller andre, ta imot eller legge til rette for å få en utilbørlig fordel. Eksempler kan være gaver, reiser, hotellopphold, bevertning, rabatter, lån eller andre

ytelser eller fordeler som kan påvirke deres handlinger og være i strid med straffelovens bestemmelser om korrupsjon.

Folkevalgte og ansatte i kommunen skal derfor unngå personlige fordeler av enhver art som kan påvirke, eller være egnet til å påvirke, handlinger, saksforberedelse eller vedtak.

Disse etiske retningslinjene var sendt til B per epost 8. mai 2007. Hans opptreden kom i direkte konflikt med de gjengitte kravene. Tjenesten brøt også med de etiske retningslinjene for arkitekter, uten at lagmannsretten finner det nødvendig å gjengi disse.

Objektive vilkår for straff etter straffeloven 1902 § 276 a – konklusjon

Lagmannsrettens konklusjon er at de objektive vilkår for straff for korrupsjon etter straffeloven § 276 a er oppfylt både for B og A.

Grov overtredelse

Tiltalen gjelder grov overtredelse av forbudet mot korrupsjon etter straffeloven 1902 § 276 b.

Ved avgjørelsen av om korrupsjonen er grov, skal det etter bestemmelsens annet ledd blant annet legges vekt på om handlingen er forøvd av eller overfor en offentlig tjenestemann eller noen annen ved brudd på den særlige tillit som følger med hans stilling, verv eller oppdrag, om den har gitt betydelig økonomisk fordel, om det forelå risiko for betydelig skade av økonomisk eller annen art, eller om det er registrert uriktige regnskapsopplysninger, utarbeidet uriktig regnskapsdokumentasjon eller uriktig årsregnskap.

Straffebudet er videreført uten realitetsendring i straffeloven 2005 § 388.

I henhold til tiltalebeslutningen er overtredelsen grov særlig fordi handlingen er forøvd av eller overfor en offentlig tjenestemann.

I flere dommer har Høyesterett fremhevet som et sentralt moment ved straffutmålingen at korrupsjonen er forøvd av en offentlig myndighetsperson, se blant annet Rt-2011-477 avsnitt 26 og Rt-2010-1624. Dette momentet tillegges vesentlig vekt både ved vurderingen av om overtredelsen er grov, og ved utmålingen av straffen for korrupsjon. En nærmere begrunnelse for dette standpunktet ble gitt i Høyesteretts dom i Rt-2011-477, hvor førstvoterende i avsnitt 24-26 uttalte:

- (24) Jeg finner det klart at korrupsjon utøvet av en person som utøver offentlig myndighet, er særlig alvorlig. Allmennpreventive hensyn gjør seg da sterkt gjeldende. Det heter om dette i Ot.prp.nr.78 (2002–2003) Straffebud mot korrupsjon side 7:

«I NOU 2002:22 gir Straffelovrådet en oversikt over de interesser forslaget i hovedsak er ment å ivareta (se side 30):

«Kriminalisering av korrupsjon i det offentlige må ses i sammenheng med det alminnelige sakslighetskrav som gjelder all utøvelse av offentlig myndighet. Sammen med habilitetsregler og andre bestemmelser, bidrar forbudet mot korrupsjon til at det i offentlig virksomhet ikke finner sted utenforliggende påvirkning og derved uriktig tjenesteutøvelse.

At det treffes uriktige offentlige vedtak som følge av korrupsjon, er i seg selv meget uheldig. Men også for det tilfellet at tjenestemannen ikke yter gjengjeld i form av en uriktig tjenestehandling, gjør han seg sårbar for press ved å motta en bestikkelse. Og under enhver omstendighet vil mottagelse av bestikkelser bli oppfattet av allmennheten dit hen at uriktige tjenestehandlinger finner sted.

Dette er i seg selv ødeleggende for folks tillit til forvaltningens upartiskhet og integritet. Et vesentlig hensyn ved kriminalisering av korrupsjon er hensynet til allmennhetens tillit til den offentlige virksomhet i alle dets former. En slik tillit er en forutsetning for et stabilt demokrati. Forbud mot så vel aktiv som passiv korrupsjon i offentlig sektor kan begrunnes i hensynet til å opprettholde en velfungerende offentlig administrasjon.»»

- (25) Jeg leser dette slik at departementet gir sin tilslutning til de synspunktene som her er gjengitt fra Straffelovrådets utredning.

- (26) At det vil være et sentralt moment i straffutmålingen at korrupsjonen er forøvet av en offentlig myndighetsperson, er også understreket blant annet i Rt-2010-1624 avsnitt 23.

Verdien av fordelene er et moment av relativ vekt ved vurderingen av om overtredelsen er grov. Betydningen av dette momentet beror blant annet på hvilket område man befinner seg. Verdien antas å ha størst betydning i private forretningsforhold hvor korrupsjonshandlinger med vinnings hensikt tidligere ble straffet etter reglene om utroskap i straffeloven 1902 §§ 275-276.

Når en korrupsjonshandling begås av en offentlig tjenestemann, følger det av Høyesteretts dom i Rt-2011-1495 avsnitt 38 med henvisning til lovmotivene i Ot.prp.nr.78 (2002–2003) side 58, at vederlagets størrelse er av mindre betydning. Vurderingstemaet er om forholdet – alle relevante omstendigheter tatt i betraktning – innebærer et «markert avvik fra det tilbørlige».

Lagmannsretten har gjennomgått momenter som begrunner at den vederlagsfrie tjenesten fra A er en utilbørlig fordel gitt og mottatt i anledning Bs stilling som bygnings sjef. Ved avgjørelsen skal det også legges vekt på om handlingen har gitt en betydelig økonomisk fordel, og om det forelå en risiko for betydelig skade av økonomisk eller annen art.

Lagmannsretten har ikke funnet det nødvendig for avgjørelsen av skyldspørsmålet å ta standpunkt til om verdien av As arkitekttjenester overstiger cirka 10 000 kroner som de har erkjent. Verdien av ytelsen har, som sagt ovenfor, mindre betydning ved korrupsjon i offentlig forvaltning. Med de oppgaver B hadde som leder av byggesaksavdelingen, finner lagmannsretten det ikke tvilsomt at korrupsjonen etter en samlet vurdering må bedømmes som grov.

Objektive vilkår for straff – konklusjon

Lagmannsrettens konklusjon er at de objektive vilkår for straff for grov korrupsjon etter straffeloven 1902 § 276 b, jf. § 276 a første ledd bokstav a og b er oppfylt for henholdsvis B og A.

Subjektive vilkår for straff

Skyldkravet for overtredelse av straffeloven 1902 § 276 a er forsett. Ved grov overtredelse etter § 276 b må forsettet også dekke de faktiske omstendigheter som ligger til grunn for skjerpelsen.

Lagmannsretten finner det, som tingretten, bevist at begge de tiltalte har handlet med et forsett som dekker alle faktiske forhold som er nødvendig for å trekke den slutning at de objektive vilkår for straff er oppfylt.

B har, som erfaren saksbehandler og senere leder av byggesaksavdelingen, visst at han var uberettiget til å motta den vederlagsfrie tjenesten fra A som han ba om, og han var kjent med alle faktiske omstendigheter som har medført at forholdet bedømmes som korrupsjon. Om han selv ikke var seg bevisst at han begikk korrupsjon, er dette en rettsvillfarelse som ikke fritar ham for straff etter straffeloven 1902 § 57 eller straffeloven 2005 § 26, Uvitenheten er i det minste grovt uaktsom.

Også A har handlet med forsett i den forstand at han var kjent med alle faktiske forhold som er avgjørende for at det var korrupsjon å etterkomme Bs anmodning om å få utført vederlagsfrie arkitekttjenester fra ham. At A erstattet sitt eget navn med Bs på tegningssettet som ble levert kommunen, underbygger at han må anses å ha forstått at intensjonen var at det skulle holdes skjult for dem som behandlet Bs byggesøknad i kommunen, at det var A som hadde utført arbeidet. A handlet også i strid med de etiske retningslinjene til Norske arkitekters landsforbund punkt 5.6.

A har forklart at han spurte sin daværende sjef N15 om det var greit at han utførte arbeidet med tegningene for B, og at han fikk tillatelse til dette under forutsetning av at han gjorde det på fritiden. N15 har ikke vitnet i saken, og As forklaring er uimotsagt. Lagmannsretten finner derfor ikke å kunne utelukke at det forholder seg slik. Dette kan imidlertid ikke fritar A for straffansvar, eller medføre at forholdet for hans vedkommende ikke bedømmes som grov korrupsjon. Også for As vedkommende er det en rettsuvidenhet som ikke fritar ham for straff, om han ikke selv har vært seg bevisst at handlingen etter loven var korrupsjon.

Avgjørelsen av skyldspørsmålet – konklusjon

Lagmannsrettens konklusjon er etter dette at B blir å dømme for overtredelse av straffeloven 1902 § 276 b, jf. § 276 a første ledd bokstav a for passiv grov korrupsjon. A dømmes for overtredelse av straffeloven 1902 § 276 b, jf. § 276 a første ledd bokstav b for aktiv korrupsjon.

Avgjørelsen av skyldspørsmålet er dermed den samme som i tingretten.

2.5 Utmålingen av straff og inndragning

Alminnelige utgangspunkter for straffutmålingen

Strafferammen for grov korrupsjon etter straffeloven 1902 § 276 b første ledd er fengsel inntil 10 år. Strafferammen er den samme i straffeloven § 388 første ledd.

B ble ved lagmannsrettens dom i forrige sak 13. desember 2021 dømt til en bot på 25 000 kroner, subsidiært fengsel i 25 dager, for overtredelsen av straffeloven § 171 i henhold til tilleggstiltalen. For ham skal det nå utmåles en fellesstraff.

Lagmannsrettens utgangspunkt for straffutmålingen er at korrupsjon utøvet av en person som utøver offentlig myndighet, er særlig alvorlig. Som nevnt i Rt-2010-1624 avsnitt 22 med henvisning til forarbeidene i Ot.prp.nr.78 (2002–2003) side 28, gjør derfor allmennpreventive hensyn seg ualminnelig sterkt gjeldende ved straffutmålingen for slike lovbrudd, se for øvrig Rt-2011-477 avsnitt 24-26 og HR-2016-1834-A avsnitt 33.

Uttalelsen i proposisjonen det ble vist til, er gjengitt i lagmannsrettens behandling av spørsmålet om grov korrupsjon ovenfor.

Med de strenge krav til bevis i straffesaker kan det være vanskelig å føre bevis for at det er truffet uriktige vedtak som følge av bestikklser. Men også for det tilfellet at det ikke ytes gjengjeld i form av en uriktig tjenestehandling, gjør mottakeren seg sårbar for press ved å motta bestikkelsen. For spørsmålet om straffeskyld er det situasjonen når fordelen mottas, som er avgjørende. *Risiko*en for at mottakeren påvirkes til å treffe uriktige avgjørelser, bør tillegges vesentlig vekt ved straffutmålingen når det er funnet bevist at en bestikkelse har funnet sted.

Under enhver omstendighet vil mottagelse av bestikklser bli oppfattet av allmennheten dit hen at uriktige tjenestehandlinger finner sted. Dette er i seg selv ødeleggende for folks tillit til forvaltningens upartiskhet og integritet. Et vesentlig hensyn ved kriminalisering av korrupsjon er hensynet til allmennhetens tillit til den offentlige virksomhet i alle dets former. En slik tillit er en forutsetning for et stabilt demokrati. Forbud mot så vel aktiv som passiv korrupsjon i offentlig sektor kan begrunnes i hensynet til å opprettholde en velfungerende offentlig administrasjon og rettsstat.

Verdien av bestikkelsen som grunnlag for straffutmåling og inndragning

Et spørsmål av felles betydning for begge de tiltalte, er verdien av tjenestene B mottok fra A. Dette er et spørsmål om overtredelsens omfang som grunnlag for utmålingen av straff og inndragning. Det alminnelige beviskravet som gjelder ved avgjørelsen av skyldspørsmålet, får anvendelse også på faktiske omstendigheter av betydning for det straffbare forholdets omfang.

Verdien av ytelsen er av underordnet betydning ved korrupsjon i offentlig forvaltning. Ved avgjørelsen av skyldspørsmålet har lagmannsretten funnet det tilstrekkelig å legge til grunn at verdien av fordelen B mottok fra A, var minst 10 000 kroner, og at dette var en bestikkelse. Spørsmålet som drøftes videre her, er om finnes bevist at verdien av bestikkelsen var høyere. For straffutmålingen har spørsmålet etter lagmannsrettens oppfatning mindre betydning enn partene har tillagt det, men det er nødvendig å fastsette et bestemt beløp som inndras som utbytte av en straffbar handling hos B etter straffeloven 1902 § 34 første ledd.

Det er vanskelig å beregne verdien av fordelen B mottok fra A. Det er usikkert hvilket grunnlagsmateriale A mottok fra B, hvor lang tid A selv brukte samlet sett, og hva som ville vært et normalt arkitektvederlag for det arbeidet som ble utført.

Partene er enige om å legge til grunn en timepris for arkitektarbeid på 900 kroner med tillegg av merverdiavgift, det vil si 1 125 kroner. Det har lagmannsretten ingen grunn til å fravike. Det er derfor tidsbruken som må vurderes.

Vurderingstemaet er hvilken økonomisk verdi tjenesten hadde for B, og i mindre grad hvor mange timer A nedla av arbeid. Dette følger også av straffeloven § 276 b annet ledd, hvorefter det ved vurderingen av om korrupsjonen er grov blant annet skal legges vekt på om «den har gitt en betydelig økonomisk fordel». Spørsmålet er hva som ville være en normal pris for det arbeidet som ble levert. Om A utførte arbeidet på sin fritid, eller utførte arbeidet særskilt raskt, er uten betydning.

Påtalemyndigheten har engasjert tre sakkyndige vitner. Arkitektene Ole Tørklep og Michael Lommertz har avgitt skriftlige uttalelser, supplert av forklaringer under ankeforhandlingen. Arkitekt Scott Blakely Campbell forklarte seg under ankeforhandlingen om tegneprogrammet som ble benyttet av A ved utarbeidelsen av tegningene. A har søkt å imøtegå beregningene. Han er særlig uenig i vurderingene til Tørklep og Lommertz.

Spørsmålet om hvilken tidsbruk som skal legges til grunn for beregningen av fordelene, ble svært grundig behandlet i tingretten og ved behandlingen i lagmannsretten forrige gang.

Tingretten konkluderte i dommen på side 17 med at A minst brukte 25 timer på tegne- og arkitektjobben. Noe mindre enn dette kunne etter rettens syn helt utelukkes. Med en timepris på 900 kroner med tillegg av merverdiavgift, ble verdien av tjenesten på Bs hånd fastsatt til 28 125 kroner. Lagmannsretten sluttet seg til tingrettens standpunkt.

Bevismessig står saken i det vesentlige i samme stilling som ved behandlingen av saken forrige gang, og lagmannsretten kan i det vesentlige slutte seg til lagmannsrettens redegjørelse i dommen 13. desember 2021 side 15-17, der det heter:

Våren 2010 var situasjonen den at B hadde ervervet en boligtomt på [adresse1] hvor han planla føre opp en enebolig med utleiedel. Tomta ligger nær det leilighetskomplekset B på dette tidspunkt bodde i etter et samlivsbrudd. B har i detalj forklart hvordan han kikket på ulike tomter Veidekke tilbød i det aktuelle området, og hvordan han valgte den aktuelle tomten med tanke på beliggenhet, utsikt og muligheter til å utnytte tomtas naturlige høydeforskjeller ved oppføring av bolig uten sprengningsarbeider. Han har videre forklart at han var inspirert av form og materialvalg benyttet i bygget han bodde i, som var tegnet av en anerkjent arkitekt. I lys av Bs erfaring både som byggmester og mangeårig byggesaksbehandler og -leder, og hans interesse for nye materialer og løsninger, må det legges til grunn at B selv hadde svært mange tanker om byggets plassering, utforming og materialvalg; elementer som gjenfinnes i de byggemeldingstegninger som A laget for ham.

A og B har i retten forklart at A var vel kjent med at B skulle bygge på [adresse1], og at A – en gang han var innoft byggesaksavdelingen i et annet ærend våren 2010 – fikk se skissene B hadde laget og umiddelbart begynte å gi innspill og kom med forslag til hvordan boligen kunne utformes. B skal deretter ha fortsatt å arbeide med prosjektet på egenhånd, før han en gang i april skal ha spurt A om hjelp til å gjøre de håndtegnede tegningene om til digitale tegninger til bruk under søknadsprosessen. Håndtegnede tegninger og notater skal deretter ha blitt overlevert A enten på As kontor eller hjemme hos A privat. A har videre forklart at han deretter – gjennom én dags arbeid hjemme 1. mai 2010 – skal ha utarbeidet de aktuelle tegningene i programmet Vectorworks. Hva gjelder verdien og omfanget av tjenesten A gjorde for B i denne sammenhengen, er denne etter de tiltaltes syn begrenset til det dagsverk A nyttet til tegnejobben.

I bevismessig henseende finner lagmannsretten at det må legges til grunn at B selv utarbeidet forholdsvis detaljerte og målsatte tegninger over bygget. Det er under etterforskningen ikke gjenfunnet noen slike underlagstegninger. Basert på forklaringene og Bs erfaring med å tegne ut målsatte byggemeldingstegninger i anledning tidligere tiltak i egen byggmesterpraksis, kan det imidlertid ikke forsvarlig utelukkes at tegningene var av en slik kvalitet og presisjon at de gav klare mål over tiltaket, rommenes inndeling og funksjon, plassering av ulike bygningselementer og materialvalg mv.

Basert på det lagmannsretten har fått presentert av Bs egne tegninger i anledning tidligere byggeprosjekter, må det samtidig legges til grunn at det ikke kan være tale om skisser med et tilsvarende detaljnivå og presisjon som de datategnede byggemeldingstegningene A laget og som ble benyttet ved søknaden. Det er etter lagmannsrettens syn hevet over enhver rimelig tvil at A – foruten å «kopiere» skisser B hadde laget til dataformat – har tilført tegningene en rekke elementer av

arkitektfaglig karakter. Dette er bidrag som åpenbart både har en økonomisk verdi for B, og som har medført en tidsbruk fra As side.

At det er tale om et forholdsvis sterkt arkitektfaglig bidrag til tegningene fra As side, er lagt til grunn at de to sakkyndige vitnene; arkitektene Lommertz og Tørklep. Også lagmannsretten finner det klart at A har lagt en ikke ubetydelig arkitektfaglig innsats ned i tegningene. Lagmannsretten bygger denne vurderingen på at det for det første tale om tegninger som «går opp» i arkitektfaglig forstand, hvilket i seg selv er en krevende oppgave ved et så vidt komplekst tiltak som det aktuelle. Tegningene lagmannsretten har sett at B selv ellers har utarbeidet, mangler denne egenskapen. Videre inneholder tegningene over [adresse1] en rekke detaljer med sterke arkitektfaglige særtrekk – særtrekk som er fraværende på de tegninger lagmannsretten har sett B selv har utarbeidet. Tegningene for [adresse1] har også en rekke av de samme arkitektoniske elementene som fremkommer i tegninger av et annet funksjonsprosjekt A tegnet samme år for en annen byggherre.

Det faktum at den boligen som er oppført i [adresse1] avviker fra tegningene, understøtter etter rettens syn at A har tilført tegningene arkitektoniske elementer og detaljer som B selv ikke planla for – ei heller fant det formålstjenlig å inkludere i prosjektet under utførelsen. B har selv oppført boligen.

Tingretten har i dommen side 13 – 17 gitt en grundig redegjørelse for hvordan tingretten vurderte As tidsbruk og arkitektfaglige bidrag i prosessen som fant sted. Lagmannsretten har vært tilbudt de samme sakkyndige vitner som tingretten. Arkitektene Lommertz og Tørklep har i hovedsak gitt de samme vurderinger for lagmannsretten som det tingretten la til grunn. Det samme har arkitekt Campell, som også demonstrerte dagens versjon det aktuelle tegneprogrammet A benyttet, under sin forklaring.

A har som nevnt tidfestet arbeidet med å lage de digitale byggemeldingstegningene til 1. mai 2010, blant annet med referanse til dateringen av tegningene og en privat avtale samme kveld som han har funnet tilbake til blant sine tekstmeldinger. Arbeidet skal ha blitt utført på kjøkkenet hjemme. I hvilken grad han har gjort seg betraktninger omkring skissene han mottok fra B forut for dette, laget seg notater eller arbeidsskisser for egen del, er ikke opplyst.

Sakkyndig vitne Campell kunne ikke utelukke at en dyktig teknisk tegner, ved gjenbruk av ulike tegningselementer fra tidligere prosjekter og eget digitalt arkiv, kunne gjennomføre den tekniske tegnejobben på én arbeidsdag. Selv om det legges til grunn at dette var mulig, ut fra en forutsetning om at A besatt detaljerte, målsatte skisser der også hans arkitektfaglige bidrag var innarbeidet, er det for lagmannsretten hevet over enhver rimelig tvil at As tidsbruk og innsats i prosjektet samlet strekker seg langt ut over dette. Basert på de skriftlige bevis retten har fått seg forelagt, de sakkyndige vitnenes vurderinger og forklaringer og den faglige kompetanse retten besitter gjennom oppnevning av fagkyndige meddommere, finner lagmannsretten helt å kunne utelukke at det er tale om en samlet tidsbruk fra As side begrenset til om lag én dags arbeid.

Som de sakkyndige vitnene har pekt på, byr det på utfordring å gi noe presist anslag over samlet tidsbruk. Som for tingretten, har de sakkyndige i sine forklaringer anslått at en arkitekt, basert på grundige målsatte skisser og gode digitale tegneferdigheter, minst må ha brukt i overkant av 30 timer på arbeidet. Tingretten la basert på det strafferettslige beviskravet 25 timer til grunn. Lagmannsretten finner for sin del å kunne slutte seg til tingrettens bevisvurdering og viser til tingrettens redegjørelse, som tiltres og er dekkende også for lagmannsrettens syn på tidsbruken.

Som grunnlag for å beregne den økonomiske verdien av tjenesten for Bs del, må tidsbruken A la ned multiplisert med den timesats han benyttet i 2010 etter lagmannsrettens syn legges til grunn. Det er enighet om at A normalt fakturerte sine arbeider med en timepris på 900 kroner før merverdiavgift. Beløpmessig utgjør verdien av tjenesten på Bs hånd da 28 125 kroner inkludert merverdiavgift.

Fremstillingen er i all hovedsak et fyldestgjørende uttrykk også for lagmannsrettens syn denne gang.

Med støtte i vurderingene til de sakkyndige vitnene Tørklep og Lommertz gjorde påtalemyndigheten gjeldende at verdien av tjenesten på Bs hånd var minst 50 000 kroner, og nedla påstand om inndragning av dette beløpet. Da saken ble behandlet i lagmannsretten forrige gang, var påstanden inndragning av 39 750 kroner.

Etter lagmannsrettens oppfatning har de sakkyndige vitnene Tørklep og Lommertz sannsynligvis undervurdert betydningen av grunnlagsmaterialet og bidraget for øvrig som A mottok fra B. De har samtidig overvurdert

hvilken tid en arkitekt med solid erfaring i bruken av et digitalt verktøy, som Vectorworks, kan antas å ha brukt på prosjektet.

Det sakkyndige vitnet Campbell kunne heller ikke i sin forklaring for lagmannsretten denne gang utelukke at A under optimale omstendigheter kunne gjennomført selve den tekniske tegneoppgaven på én lang arbeidsdag. Det er lagmannsretten enig i.

Forutsetningen er imidlertid at A da hadde mottatt et perfekt underlag i form av målsatte plantegninger, snitt og fasader. Det kan man se bort fra. Det må legges til grunn at As samlede innsats og tidsbruk i prosjektet strekker seg vesentlig utover dette. Blant annet forelå det fra B bare en ufullstendig skisse til fasade. At den samlede tidsbruken minst har vært i størrelsesorden 25 til 30 timer er et nøkternt anslag som kan legges til grunn som premiss for straffutmålingen og utmålingen av inndragning.

Å fastsette inndragningen av ulovlig vinning til 28 125 kroner som tingretten med lagmannsrettens tilslutning forrige gang gjorde, gir et urealistisk inntrykk av presisjon i betraktning av de skjønsmessige forutsetningene for beregningen. Lagmannsretten finner å burde fastsette inndragningen til en rund sum, og er kommet til at 30 000 kroner er et riktig resultat.

Det legges etter dette til grunn som moment ved straffutmålingen, at verdien av den økonomiske fordel B mottok fra A er cirka 30 000 kroner.

Konkret straffutmåling

De allmennpreventive grunnene fremhevet i Rt-2010-1624 avsnitt 22 og andre høyesterettsavgjørelser omtalt ovenfor, gjør seg etter lagmannsrettens oppfatning ualminnelig sterkt gjeldende ved straffutmålingen i denne saken.

Avsløringene av den altfor nære og klart uakseptable forbindelsen mellom As arkitektfirma og bygningsavdelingen i Tjøme kommune, sett i sammenheng med kommunens svært liberale praksis i saker om tiltak i strandsonen i strid med rikspolitiske retningslinjer, har ledet til sterke mistanker om korrupsjon og undergravd tilliten til behandlingen av byggesaker i kommunen. B hadde en helt sentral rolle i beslutningsprosessen med reell mulighet for å påvirke utfallet av byggesøknader. Han hadde gjennom sin stilling betydelig innflytelse over strandvernet, og korrupsjonen hadde et klart illojalt preg i forhold til hans overordnede i kommunens administrasjon og politiske ledelse.

At B mottok vederlagsfrie arkitekttjenester fra A også i 2009 og 2012, medfører at gratistjenesten i 2010 inngikk i et mønster.

Utvalget av høyesterettsdommer i saker om korrupsjon i det offentlige, er begrenset. Ingen av sakene er helt sammenlignbare, men lagmannsretten har sett hen til avgjørelsene i Rt-2010-1624, Rt-2011-477 og Rt-2011-1495.

Saken i Rt-2010-1624 gjaldt en byggesaksbehandler i Oslo kommune som hadde mottatt verdier på til sammen 162 000 kroner ved to anledninger fra aktører som han behandlet byggesakssøknader fra. For dette ble han dømt for ett tilfelle av grov og ett tilfelle av simpel korrupsjon. Høyesterett mente at utgangspunktet for straffen lå på fengsel i ett år og tre måneder, eller noe over. Beløpets størrelse og den omstendighet at den tiltalte hadde hatt korrupsjonsforsett over tid, tilsier at det straffbare forholdet i den saken var noe mer alvorlig enn forholdet i vår sak. Som leder av byggesaksavdelingen, hadde imidlertid B en mer overordnet stilling.

Rt-2011-477 gjaldt en polititjenesteperson som ved flere anledninger rettstridig hadde hentet en soningsfange fra fengselet. For dette hadde han mottatt en sjekk på 50 000 kroner. Også andre personer var involvert, men domfelte ble ansett som hoved-mannen. Straffen på fengsel i ett år og seks måneder ble opprettholdt av Høyesterett.

Rt-2011-1495 gjaldt en politibetjent/namsmannsfullmektig som hadde utnyttet sin posisjon til å motta godtgjørelse for sitt arbeid i en namssak. Hans fortjeneste var 6 800 kroner.

Riktignok mottok han i tillegg nær 50 000 kroner, men det gjaldt utelukkende dekning av påførte utgifter (som også ble regnet som korrupsjon). Forholdet var ansett som grovt, og straffen ble fastsatt til fengsel i åtte måneder.

I saken i Rt-2011-477 la Høyesterett vekt på at polititjenestepersoner står i en særstilling. Korrupsjon forøvet av polititjenestepersoner undergraver tilliten til rettsapparatet, og slike forbrytelser representerer en trussel mot viktige prinsipper som vårt samfunn bygger på, ikke minst prinsippet om likhet for loven, jf. avsnitt 27.

Det kan likevel etter lagmannsrettens oppfatning stilles spørsmål ved om forholdet i nærværende sak er vesentlig mindre alvorlig. Lovbruddene er i begge saker svært graverende, men av forskjellige grunner. I saken fra 2011 hadde tiltalte ved flere anledninger hentet ut en soningsfange som var dømt til 90 dager fengsel. Korrupsjonen knyttet seg til konkrete handlinger, men var uten videre virkninger for fremtiden. I vår sak gjelder bestikkelsen mulig påvirkning av en tjenestemann ved avgjørelsen av et stort antall saker for et ubestemt tidsrom. Straffutmålingen må reflektere at bestikkelsen medførte *risiko for* at det ble gitt tillatelse til byggetiltak i strandsonen i strid med sterke offentlige interesser. Det gjør saken vesentlig mer alvorlig enn saken mot namsmannsfullmektigen i Rt-2011-1495.

Nærmere om straffen for B

For B finner lagmannsretten at man bør ta utgangspunkt i en straff av fengsel opp mot ett år for den grove korrupsjonen.

Det følger av Rt-2013-188 og Rt-2014-360 at det skal utmåles en fellesstraff for forholdet han nå dømmes for, og overtredelsen av straffeloven § 171 som han ble endelig dømt for i forrige sak. Regelen om etterskuddsdom i straffeloven § 82 gjelder adskilte saker, og får ikke anvendelse der det ankes over deler av én og samme sak. Den prosessuelle situasjonen i vår sak er ikke identisk, men har flere likhetspunkter med sakene for Høyesterett i 2013 og 2014. Lagmannsretten finner det imidlertid usikkert hvilke konsekvenser som bør trekkes av dette.

Avgjørelsen i Rt-2013-188 knyttet seg til en situasjon der tiltalte dels var dømt, dels frifunnet i tingretten. Det var anket over de frifinnende delene, og tiltalte ble dømt i lagmannsretten på ett av disse punktene. Førstvoterende konstaterte i avsnitt 14 at denne situasjonen – kanskje noe overraskende – ikke var direkte omtalt i loven, og at heller ikke forarbeidene eller rettspraksis ga noen entydig avklaring. Deretter heter det i avsnitt 15:

I en slik situasjon finner jeg det avgjørende at det stemmer best med lovens system – og de rammer om ankesaken som følger av selve ankegjensstanden – at lagmannsretten ved utmålingen av den samlede straffen skal bygge på tingrettens straffutmåling for så vidt gjelder de poster i tiltalen som er endelig avgjort ved tingrettens dom. Dette gjelder ikke bare tingrettens bevisbedømmelse, men også enkelthetene i selve straffutmålingen. Det må riktignok gjøres noen nødvendige reservasjoner, blant annet for justeringer som viser seg påkrevde simpelthen fordi lagmannsretten domfeller for et ytterligere forhold og derfor skal utmåle en samlet straff. Domfellelsen i lagmannsretten vil dessuten på avgjørende måter kunne rokke ved grunnlaget for tingrettens straffutmåling. Tingretten har for eksempel gitt samfunnsstraff eller betinget fengsel, mens domfellelsen i lagmannsretten medfører at den samlede straffen må settes til ubetinget fengsel. Når det ses bort fra slike forbehold som jeg her har nevnt, må ordningen ellers for en situasjon som den foreliggende være at lagmannsretten skal bygge på tingrettens straffutmåling – den skal ikke foreta en ny og selvstendig vurdering av denne straffen. Ønsker påtalemyndigheten slik prøving, må det ankes over straffutmålingen.

En tilsvarende anvendelse av disse synspunktene i vår sak leder til at lagmannsretten ved utmålingen av fellesstraffen skal bygge på at straffen for overtredelsen av straffeloven § 171 ved lagmannsrettens dom 13. desember 2021, er fastsatt til en bot på 25 000 kroner, subsidiært fengsel i 25 dager, uten å foreta en ny og selvstendig vurdering av denne straffen. Domfellelsen i lagmannsretten for grov korrupsjon rokker imidlertid ved grunnlaget for straffutmålingen. Det utmåles ikke en fellesstraff etter straffeloven § 79 a på fengsel og bot. Forholdet det er idømt bot for, tillegges i stedet vekt som skjerpene omstendighet ved utmålingen av en felles fengselsstraff, jf. forutsetningsvis straffeprosessloven § 40 annet ledd.

I Rt-2014-360 var situasjonen at to narkotikalovbrudd etter å ha vært forenet og pådømt i én og samme sak etter straffeprosessloven § 13, var blitt splittet opp og pådømt etter hverandre på grunn av lagmannsrettens tilsidesettelse av en frifinnende kjennelse etter straffeprosessloven § 376a. Som i Rt-2013-188 stod man overfor deler av én og samme sak som ble pådømt i tingretten og opprinnelig fremmet som én sak for lagmannsretten.

Konsekvensene Høyesterett trakk, var imidlertid vesentlig annerledes. I avsnitt 38 heter det:

For spørsmålet om fellesstraff er det likevel av underordnet betydning om straffeloven § 64 kommer til anvendelse eller ikke. Det følger av Rt-2009-252 avsnitt 21 at dommer og realitetskjennelser i straffesaker ikke har partiell rettskraft. Dette prinsippet må også gjelde i vårt tilfelle der straffesaken mot A ikke er rettskraftig avgjort, ettersom deler av den fortsatt er til behandling for Høyesterett. Vi står derfor overfor en situasjon der det etter straffeloven § 62 skal anvendes en felles frihetsstraff. Et slikt utgangspunkt gjør at Høyesterett må kunne ta stilling til hvilken straff som det først pådømte forholdet kvalifiserer til isolert sett. Dette vil nødvendigvis innebære en overprøving av lagmannsrettens straffutmåling også i den første dommen.

Anvendt på vår sak synes konsekvensen å være at lagmannsretten kan ta stilling til hvilken straff det først pådømte forholdet kvalifiserer til isolert sett, selv om det innebærer en overprøving av lagmannsrettens straffutmåling i den første dommen. Det fremgår imidlertid ikke uttrykkelig av uttalelsen som er sitert, at Høyesterett mente å fravike rettsoppfatningen i Rt-2013-188.

Under ankeforhandlingen var partene på spørsmål enige om at avgjørelsen om bøtestraff i lagmannsrettens dom 13. desember 2021 bør legges uprøvd til grunn, uten å nevne de to høyesterettsdommene fra 2013 og 2014.

Etter lagmannsrettens oppfatning blir konteksten vesentlig endret når B også domfelles for korrupsjon. At B som inhabil traff, eller var ansvarlig for, avgjørelser til fordel for personen han ble bestukket av, etablerer en forbindelse til korrupsjonssaken som skjerper bedømmelsen av det grove bruddet på hans tjenesteplikter etter straffeloven § 171.

Lagmannsretten ser særlig alvorlig på at B fortsatte å behandle søknader fra [virksomhet2] etter at de senest ved årsskiftet 2015/2016 var blitt enige om at B skulle begynne å arbeide for selskapet da han gikk av med pensjon sommeren 2016. Det omfatter de to vedtakene 6. april 2016 (vedtak nr. 10) og 2. juni 2016 (vedtak nr. 13) hvor det ble gitt tillatelse til utbygging av kjellere i strandsonen i strid med plan- og bygningsloven § 1-8 annet ledd. Selv om det naturlig nok ikke kan påvises å være noen direkte sammenheng mellom bestikkelsen i 2010, avtalen om begynne å arbeide for [virksomhet2] og vedtakene som ble truffet i 2016, er det etablert en situasjon som forbudet mot korrupsjon har som formål å motvirke, uansett om det kan føres bevis for at bestikkelsen faktisk har ført til usaklig forskjellsbehandling eller andre gjenytelser. Det er typisk for tilfeller av såkalt smøring at man ikke kan føre bevis for en slik sammenheng.

Lagmannsretten finner begrunnelsene som ble gitt for avgjørelsene i Rt-2013-188 og Rt-2014-360, vanskelige å forene. Lagmannsretten har preferanse for at retten ved behandlingen av saken som avgjøres sist, og hvor retten skal utmåle en fellesstraff og ikke en etterskuddsdom, bør kunne avgjøre etter en samlet vurdering hva fellesstraffen skal være. Det argumentet veier særlig tungt i en sak som dette, hvor det til tross for tidsforskjellen er en nær forbindelse mellom tiltalen for korrupsjon og tiltalen for grovt brudd på den offentlig ansattes tjenesteplikter ved å fortsette å treffe vedtak i saker hvor den aktive bestikker er part.

Påtalemyndigheten har, ved først å gi B prosessøkonomisk påtaleunntatelse for overtredelsen av straffeloven § 171 og så å nedlegge en påstand om en fellesstraff som innebærer at overtredelsen ikke skal få noen betydning for straffen, i realiteten tatt det standpunkt at B straffritt kunne fortsette å behandle et betydelig antall saker hvor bestikkeren var part, og herunder treffe materielt ugyldig vedtak til fordel for bestikkeren. Tingretten var enig, og uttalte i dommen på side 42 at overtredelsen av straffeloven § 171 ikke fikk noen konkret betydning for Bs straff. Dette standpunktet er lagmannsretten uenig i.

Selv om lagmannsretten legger til grunn i samsvar med rettsoppfatningen i Rt-2013-188 at lagmannsretten i denne saken ikke kan overprøve straffen for overtredelsen av straffeloven § 171 fastsatt ved lagmannsrettens dom 13. desember 2021, bør det i et tilfelle som dette iallfall være en realitet i at dette lovbruddet tillegges vekt som skjerpene omstendighet ved utmålingen av en felles fengselsstraff, slik det fulgte av straffeloven 1902 § 63 annet ledd og forutsetningsvis fortsatt følger av straffeprosessloven § 40 annet ledd.

Lagmannsretten bemerker at tingretten i domsslutningens punkt 2 viste til straffeloven 1902 § 63 annet ledd. Det er uten betydning for resultatet, men lagmannsretten finner det mest korrekt når forholdene i tilleggstiltalen er begått etter ikrafttreddelsen av ny straffelov 1. oktober 2015, at betydningen av dette bedømmes etter reglene om fellesstraff i straffeloven 2005 § 79 bokstav a.

Lagmannsretten har ovenfor gitt uttrykk for at straffen for grov korrupsjon isolert bør være opp mot fengsel i ett år. Utgangspunktet for utmålingen av fellesstraffen, når overtredelsen av straffeloven § 171 tillegges vekt som skjerpene omstendighet, bør være fengsel i ett år. Tingretten uttalte til sammenligning at utgangspunktet burde være fengsel i ni til ti måneder, uten at Bs grove brudd på sine tjenesteplikter var tillagt noen betydning som

skjerpende omstendighet. Lagmannsretten ser også noe strengere enn tingretten på hva straffen for grov korrupsjon bør være for en tjenestemann i en rolle som ga ham betydelig innflytelse i viktige saker om offentlig arealforvaltning. Lagmannsretten har også vektlagt at det var B som initierte bestikkelsen ved å be om As bistand. At B etter vanlig terminologi betegnes som «passiv bestikker», er derfor ikke helt treffende.

Lagmannsretten er derimot enig med tingretten i at det ikke får betydning for straffen at B har vært utsatt for en langvarig negativ oppmerksomhet i media, som sikkert har vært en påkjønning for ham. Rettspraksis har betydelig tilbakeholdenhet med å tillegge slike forhold vekt i formildende retning. I Rt-2001-227 uttalte Høyesterett i to saker behandlet i sammenheng (HR-2000-356 og HR-2000-355):

Saker om alvorlig økonomisk kriminalitet medfører imidlertid regelmessig negative konsekvenser både på det personlige og sosiale plan og for domfeltes inntektsmulig- heter. Dette vil derfor normalt ikke kunne tillegges særlig betydning ved straffutmålingen. Medieomtale måtte de domfelte være forberedt på dersom deres forhold ble avdekket. Høyesterett har ved en rekke anledninger uttalt at dette bare kan få begrenset vekt ved straffutmålingen.

Dette synspunktet bør etter lagmannsrettens oppfatning også følges i vår sak. Lagmannsretten bemerker at den store offentlige oppmerksomheten om Tjøme-saken ikke er begrenset til å gjelde strafforfølgningen for korrupsjon, men er generert av den adskillig mer omfattende granskningen av byggesaksbehandlingen i kommunen. B hadde en sentral rolle i de kritikkverdige forholdene som ble avdekket.

At det nå har gått lang tid siden korrupsjonshandlingen fant sted, finner lagmannsretten ikke å burde tillegge vekt. Lagmannsretten finner i betraktning av sakens svært betydelige omfang, som gjaldt både mistanken om korrupsjon og bruddet på tjenesteplikter, ikke at det er noe nevneverdig å si på sakens fremdrift til og med Høyesteretts dom 27. juni 2022. Som følge av tilleggsbelastningen for B ved at dommen i korrupsjonssaken ble opphevet, og det gikk ett år til saken ble behandlet på ny, blir imidlertid fengselsstraffen redusert med én måned til fengsel i elleve måneder. Noen grunn til å gjøre deler av straffen betinget, ser ikke lagmannsretten at det er.

Til fradrag i straffen går to dager for varetekt.

Nærmere om straffen for A

Påtalemyndigheten har i tilslutning til tingrettens dom nedlagt påstand om samme straff for begge de tiltalte.

I rettspraksis er det lagt til grunn at aktiv og passiv grov korrupsjon som regel straffes på samme måte, jf. HR-2016-1834-A avsnitt 31. Hver sak må likevel bedømmes konkret.

Påstanden og dommen i tingretten reflekterer ikke at B også er dømt for overtredelse av straffeloven § 171. For øvrig har langt de fleste straffutmålingsmomenter som gjør seg gjeldende for B, samme vekt ved straffutmålingen for A.

Lagmannsretten finner likevel etter samlet vurdering, basert på det inntrykk bevisførselen har gitt, at det er grunn til å bedømme Bs lovbrudd noe strengere i korrupsjonssaken. Lagmannsretten legger vekt på at det var B som initierte bestikkelsen ved å be om bistand til å utarbeide byggesøknaden, og som ved dette misbrukte sin posisjon og stilling.

For A tar lagmannsretten utgangspunkt i en straff av fengsel i ti måneder, som reduseres til ni måneder som følge av tiden etter lagmannsrettens forrige dom.

Til fradrag i straffen går to dager for varetekt.

2.6 Saksomkostninger

Påtalemyndigheten nedla i tingretten påstand om at begge de tiltalte skulle dømmes til å betale saksomkostninger til det offentlige. Tingretten tok ikke kravet til følge, men avgjørelsen er ikke begrunnet utover en henvisning til at retten «etter omstendighetene» ikke fant at de skulle idømmes saksomkostninger.

For lagmannsretten nedla påtalemyndigheten påstand om saksomkostninger både for tingretten og lagmannsretten.

Når avgjørelsen av skyldspørsmålet er påanket, prøver lagmannsretten etter straffeprosessloven § 442 spørsmålet om saksomkostninger også for tingretten.

Hovedregelen i straffeprosessloven § 436 første ledd er at siktede ved en fellende dom skal dømmes til å erstatte det offentlige nødvendige omkostninger ved saken. Det samme gjelder etter § 436 annet ledd når avgjørelsen ved anke går siktede imot. Det er etter lagmannsrettens endelige avgjørelse tilfellet i denne saken.

Det skal foreligge spesielle omstendigheter for at omkostningsansvar ikke skal ilegges, se Ot.prp.nr.45 (1993–1994) side 5. Men det ligger samtidig i lovens struktur og formuleringer – spesielt uttrykket «bør siktede i regelen» – en åpning for at den dømmende rett setter omkostningsansvaret ned, eller lar det falle helt bort, ut fra en konkret vurdering i det enkelte tilfellet, jf. HR-2016-1700-U avsnitt 9. Viktig i denne vurderingen er siktedes økonomiske situasjon, noe som også fremgår av § 437 tredje ledd, se nærmere Matningsdal, § 436 note 4. Et moment som er relevant både i den økonomisk evne- betraktning og den rimelighetsbetraktning som også skal foretas, er lengden av idømt fengselsstraff.

Om utmålingen av erstatningen for saksomkostninger følger det av straffeprosessloven § 437 første ledd at utgifter til medlemmer av retten, rettens tjenestemenn eller rettslokale ikke skal regnes med. Det inngår heller ikke utgifter som påløper uansett, og som er felles for hele strafferettshåndhevelsen, jf. Matningsdal, note 2 til § 437. Utgifter som derimot tas med, er salærer til offentlig forsvarer. Selv om ansvaret er begrenset som nevnt, kan det bli tale om meget betydelige beløp, som det i en del tilfeller vil være lite realisme og rimelighet i å pålegge domfelte å erstatte i sin helhet. Loven forutsetter at det da både kan og bør foretas en reduksjon, ut fra en mer samlet og bredere avveining, jf. HR-2016-1700-U avsnitt 10. I praksis utmåles erstatningen til beløp som er langt under de reelle utgifter til saken.

Lagmannsretten er kommet til at de tiltalte begge bør tilpliktes å betale saksomkostninger til det offentlige. De har normal inntekt, og anses å ha evne til dette selv om de idømmes så vidt lange fengselsstraffer. Etter skjønn fastsettes samlede saksomkostninger til det offentlige for tingretten og lagmannsretten for hver av de tiltalte til en rund sum av 25 000 kroner. Dette dekker selvsagt bare en svært liten andel av de utgifter saken har medført.

2.7 Avslutning

Lagmannsrettens konklusjon er at B dømmes til fengsel i elleve måneder, og A til fengsel i ni måneder, begge med fradrag av to dager for varetekt, og til å betale saksomkostninger til det offentlige med 25 000 kroner hver. I tillegg dømmes B til inndragning av 30 000 kroner.

Lagmannsretten er oppmerksom på at de tiltalte nok vil oppfatte sluttresultatet som urimelig – særlig med det forløpet saken har hatt – ved at de dømmes til strengere straff enn i tingretten og strengere enn påstått av påtalemyndigheten. Lagmannsretten må imidlertid fastsette den straff som finnes riktig etter en vurdering av reaksjonsnivået for bestikkelse av personer med ledende stillinger i offentlig forvaltning.

Dommen er enstemmig.

Domsslutning

1. *B, født [00.00.1952], dømmes for overtredelse av straffeloven (1902) § 276 b første ledd jf. annet ledd jf. § 276 a første ledd bokstav a. For dette lovbruddet og for overtredelsen av straffeloven 2005 § 171 han ble dømt for ved Vestfold tingretts dom 18. mars 2021, fastsettes en fellesstraff av fengsel i 11 – elleve – måneder, jf. straffeloven 2005 § 79 bokstav a. Til fradrag i straffen går 2 – to – dager for varetekt.*
2. *I medhold av straffeloven 1902 § 34 inndras 30 000 – trettitusen – kroner fra B.*
3. *B dømmes til å betale 25 000 – tjuefemtusen – kroner i saksomkostninger til det offentlige for tingretten og lagmannsretten.*
4. *A, født [00.00.1964], dømmes for overtredelse av straffeloven (1902) § 276 b første ledd jf. annet ledd jf. § 276 a første ledd bokstav b til en straff av fengsel i 9 – ni – måneder. Til fradrag i straffen går 2 – to – dager for varetekt.*
5. *A dømmes til å betale 25 000 – tjuefemtusen – kroner i saksomkostninger til det offentlige for tingretten og lagmannsretten.*